

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest

Branimir Radaković

Antijapanski sentiment u SAD-u za vrijeme
Drugog svjetskog rata i njegovi represivni
elementi

Diplomski rad

Mentor:

Prof. dr. sc. Nikola Anušić

Zagreb, rujan 2018.

Kazalo

1. Uvod.....	1
2. Japanska manjina u SAD-u prije Drugog svjetskog rata	3
3. Tri faze diskriminacije Japanaca u SAD-u	4
3.1. Diskriminacija od početka japanskog doseljavanja do 1905. godine	5
3.2. Japanci kao “neprijatelj izvana” i zakonska represija od 1905. do 1941.....	10
4. Napad na Pearl Harbor i konačna degradacija položaja Japanaca i njihovih potomaka u SAD-u	21
4.2. Javnost, mediji i propaganda.....	22
4.3. Zakonska i državna represija	25
5. Zaključak.....	32
6. Summary	35
7. Bibliografija	36

1. Uvod

SAD je u Drugi svjetski rat ušao nakon napada Japanskog Carstva na strateški izuzetno važnu pacifičku luku Pearl Harbor. Japanaca i njihovih potomaka u SAD-u tada je bilo otprilike 285 000, a ogromnom medijskom i političkom hajkom te osobe postaju neprijateljima na domaćem tlu. Dva mjeseca nakon napada, predsjednik Roosevelt je potpisao izvršnu odredbu 9066 i njome 120 000 ljudi poslao u koncentracijske logore na teritoriju SAD-a. Odredba pokazuje razinu negativnog stava prema Japancima u tom trenutku te zrcali intenzitet netrepeljivosti prema Japancima u Drugom svjetskom ratu. Svejedno, razina hysterije i legislativne represije koja se tada dogodila svakako poziva na oprez u tumačenju svojih korijena i pravih uzroka.

Diskriminacija je od prvih dolazaka Japanaca pa do kraja Drugog svjetskog rata, bila uzrokovana različitim faktorima s kojima će rad analizirati korelaciju i manifestaciju kroz represivne elemente. Ti uzroci se mijenjaju s obzirom na socioekonomsku i političku situaciju te su različitog karaktera od kraja 19. do sredine 20. stoljeća. Represivni elementi su višedimenzionalni i isprepleteni sa diskriminacijom i njenim uzrocima u datim trenucima. Oni mogu biti u obliku propagande (poster, novine, izjave, filmovi, glazba i slično) ili pak u obliku legislative (poput navedene Odredbe 9066, koja je, iako daleko najrigoroznija, samo jedna od mnogih do tada). Nadalje, organizacije nastale s ciljem agitacije Japanaca i njihovih potomaka predstavljaju vrlo reprezentativne primjere diskriminacije. One su do 1945. nastajale većinom iz interesa sindikata i udruga te bile ograničene na države zapadne obale SAD-a, ali su vješto i uspješno doprinosile gradnji i širenju takvih osjećaja diljem države.

Shodno tome, kroz analizu retorike, karaktera diskriminacije i represije nad Japancima ili njihovih potomaka u SAD-u od kraja 19. stoljeća do 1945. ću pokušati prikazati razloge takvih osjećaja i odgovoriti na pitanje koji su korijeni antijapanskog sentimenta u Drugom svjetskom ratu te kako se on razvijao.

Rad će nastojati potvrditi tezu da japanski napad i opća hysterija u javnosti koju je on prouzročio nisu bili jedini razlozi za represivne zakonske mjere i 1942. godine i stavove građana SAD-a, već da su oni produkt ranije izgrađenih osjećaja koji su tada kulminirali poduprti uzročnim elementima iz prijašnjih desetljeća – rasnim, socioekonomskim i političkim. Posljedično, rad će poduprijeti hipotezu da je antijapanski sentiment u Drugom svjetskom ratu produkt evolucije koja se može podijeliti na 3 faze – do 1905., do 7. prosinca

1941. i do kraja Drugog svjetskog rata. Na temelju hipoteze o tri faze geneze sentimenta će biti kronološki strukturiran.

Spomenuta diskriminacija vidljiva je iz cijelog niza izvora. Sve ću promatrati kroz komparativnu analizu odabranih primjera propagande kao više ili manje osmišljenog sustava, zakona koji su sami po sebi predstavljali saveznu ili federalnu represiju nad japanskom manjinom, djelovanja antijapanskih organizacija čiji programi također reflektiraju javno mnijenje (ili ga pak usmjeravaju), novinskih članaka, izjava političara i sličnih izvora koji reprezentativno predstavljaju uzroke, razvoj i karakter diskriminacije Japanaca na američkom tlu. Neki od tih izvora su svakako utjecajni mediji u SAD-u poput *San Francisco Chroniclea*, *Sunday Herald*, *New York Timesa*, *Life Magazinea* i sličnih. Također, već spomenute organizacije i njihovi proglašeni i dokumenti direktno opisuju karakter animoziteta prema Japancima, jednako kao i njihovo političko djelovanje, npr. zapisnik sa sjednice *Asiatic Exclusion Leaguea* i njihovo političko agitiranje na lokalnoj i državnoj političkoj sceni. Izvješće Johna DeWitta, generala koji je pod svojom ingerencijom imao obranu čitave zapadne obale, naslova *Japanese Evacuation from the West Coast* koje objašnjava logistiku iz Odredbe 9066, precizno opisuje njegove osobne stavove, kao i stavove vlade oko tog pitanja. To je službeni vojni dokument koji ima veliku historiografski težinu u objašnjavanju relokacije Japanaca. Načini prikazivanja Japanaca na propagandnim posterima također su vrlo važan izvor iz razloga što su istovremeno prikazivali osjećaje odgovornih za njihovo stvaranje i distribuciju, ali koji su sami po sebi bili i mediji za prijenos propagande na širu javnost. Komparacija antijapanskih postera i antinjemačkih postera zrcali različite stavove i poglede prema tim dvjema nacijama i njihovim manjinama u SAD-u, pogotovo u smislu rasne diskriminacije. Izjave političara poput Jamesa D. Phelana ili Johna McClatchyja, njihovo političko djelovanje i politička propaganda vrlo su vidljivi indikatori promjena retorike u japanskoj diskriminaciji s obzirom na zadane evolucijske faze promatranja te pojave. Možda najegzaktniji izvori korišteni u ovom radu su ankete o javnom mnijenju u SAD-u Arthura Ferarua koje su objavljene u časopisu *Far Eastern Survey*. Konačno, sami zakoni koji su kroz evoluciju u tri faze gradualno pooštravali svoju razinu represije nepobitni su izvori u objašnjavanju negativnih stavova (dijela) nacije i njihovih političkih predstavnika prema prvim generacijama Japanaca. Bili su različitih karaktera. Od zabrane posjedovanja nekretnina, preko djelomičnih i potpunih zabrana imigracije do zakona o relokacijama u logore. Knjiga Sidneya Gulicka iz 1942. godine, *Anti-Japanese War-scare Stories* impresivno predočava broj priča u novinama i časopisima kroz cijelu prvu polovicu 20. stoljeća, a on ih u svom radu pojedinačno analizira i dokazuje da su izmišljene.

Japanci u SAD-u u historiografiji su tema koja je prilično dobro obrađena. Za potrebe rada bazična literatura svakako je *Japanese-American Internment During World War II* autorice Wendy Ng, rad koji je izuzetno koristan za pregled Japanaca u SAD-u od svojih prvih imigracija do Drugog svjetskog rata, kao i za reference na radove koji se bave specifičnijim temama iz tog razdoblja. Dobru kontekstualizaciju daje i *Personal Justice Denied* koju je izdala Komisija za ratne relokacije i zatvaranje civila unutar Vlade SAD-a 1982. godine. Prilično detaljan okvir razvoja legalne diskriminacije u SAD-u kroz razne organizacije, medije i politička djelovanja pruža knjiga Daniela Rogersa, *The Politics of Prejudice: The Anti-Japanese Movement in California and the Struggle for Japanese Exclusion*. Znanstveni članci koje želim istaknuti su *The Development of the Anti-Japanese Agitation in the USA* Raymonda Buella koji se bavi najranijim razvojem agitacije i primjerima koji ih dokazuju iz Kasnijim zakonima, ali i kontekstom u kojima su nastajali piše Keith Aoki u svom članku *No Right to Own: The Early Twentieth Century "Alien Land Laws" as a prelude to Internment*. Propagandom i psihologijom iza represivnih zakona i javnog mnijenja bavi se Alison Dundes Renteln u *A Pshychohistorical Analysis of the Japanese American Internment*. Navedena literatura je služila kao svojevrsna baza za daljnje istraživanje u kojem sam koristio značajno veći broj naslova i izvora.

2. Japanska manjina u SAD-u prije Drugog svjetskog rata

Imigracija Azijaca korespondira sa zlatnom groznicom u Kaliforniji od od 1850. godine. Oni imaju svoju ulogu u izgradnji zapadne obale SAD-a, gdje pridonose ekonomskom i društvenom razvoju. Od azijskih imigranata, prvi su stizali Kinezi u 1860-im godinama, a njih su slijedili i Japanci nakon 1885. godine. Japance i njihove potomke u SAD-u od početka imigracije pa do sredine 20. stoljeća dijelimo u tri generacije: *Issei* (jap. *prva generacija*), *nisei* (jap. *druga generacija*) i *sansei* (jap. *treća generacija*). Prva useljavanja Japanaca na teritorije SAD-a vežu se za sredinu 19. stoljeća i poklapaju se sa takozvanom *Meiji restauracijom* (1868. – 1912.) kada su zapravo i dobili legalnu mogućnost za iseljenje iz matične države. Zakonski, emigracija iz Japanskog Carstva legalizirana je 1885. godine, nakon čega, prirodno, emigracija intenzivno raste.¹ Restauracijom se naziva vladavina cara

¹ Raymong Leslie Buell, "The Development of the Anti-Japanese Agitation in the United States". *Political Science Quarterly*, Vol. 37, Br. 4 (1922): 605-638

Meijija koji je Japansko Carstvo preusmjerio od izolacionizma prema modernizaciji i trgovinskom otvaranju. No, modernizacija u vidu jačanja vojske i pokretanja industrije naplaćivala se povećanim porezima na poljoprivredna zemljišta čiji su vlasnici, rastegnuti novim davanjima, počeli gubiti imovinu. Većina je iseljavala iz jugoistočnih prefektura Japanskog Carstva – prostora gdje je bilo najviše poljoprivrednih zemljišta. Uz navedeno, drugi značajni faktor koji je utjecao na emigraciju bio je izbjegavanje obaveznog vojnog roka – mogli su se vratiti nakon što su napunili broj godina koji ih na odsluživanje ne obvezuje.²

Prva značajnija populacija Japanaca stizala je na Havaje. Do 1900. godine, čak 39,7% tamošnje populacije činili su Japanci ili njihovi potomci.³ Tamo su, tada još Kraljevstvu Havaji, radili kao slabo plaćeni ugovorni radnici na poljima šećerne trske sve do aneksa od strane Sjedinjenih Američkih Država 1898. godine. Time je takva praksa zabranjena, te je počeo priljev na kontinentalni dio SAD-a.⁴ Prvenstveno, bavili su se poljoprivrednim djelatnostima, da bi nakon nekog vremena i prikupljenog kapitala počeli otvarati vlastite obrte. Kao što pokazuje prilog 1., broj Japanaca konstantno se povećavao od 1890. do 1940. godine, kada je populacija iznosila 285 115 osoba što je samo 0,2% od ukupno 130 milijuna⁵ stanovnika u SAD-u. Vidljivo je također da su zapadna obala SAD-a i Havaji bili glavni (ali i jedini) fokus japanske imigracije. 1940. godine najviše Japanaca ili njihovih potomaka, tj. prve i druge generacije, bilo je na Havajima koji tad još nisu bili američka savezna država. Slijede Kalifornija, Washington i Oregon. Dvije trećine Japanaca na zapadnoj obali (izuzev Havaja) tada su bili američki građani.⁶ Simptomatično je da su *Issei* i *Nissei* na Havajima trpjeli najmanje antijapanskog sentimenta i njegovih represivnih elemenata, o čemu više u nastavku rada.

3. Tri faze diskriminacije Japanaca u SAD-u

Kao što je spomenuto, rad je podijeljen shodno tezi da je antijapanski sentiment za vrijeme Drugog svjetskog rata nastao evolutivno, i to u tri faze sa svojim jasnim karakteristikama i kontekstima. Diskriminacija Japanaca do 1905. godine može se promatrati kao prvi sloj, baza koja će slojevito evoluirati s obzirom na okolnosti. Tada su Japanci

² Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002., str. 2.

³ Isto, str. 2.

⁴ Keith Aoki, "No Right to Own?: The Early Twentieth-Century "Alien Land Laws" as a prelude to Internment" u *Boston College Third World Law Journal*, Vol. 19, Br. 5 (1998): 37-92.

⁵ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II*. str. 3

⁶ Jacobus tenBroek, Edward Barnhart, Floyd Mason. *Prejudice, War and the Constitution: Causes and Consequences of the Evacuation of the Japanese Americans in World War II*. Berkeley: University of California Press, 1970., str 3.

promatrani kao siromašni tuđinci drugačije boje kože i različitih društvenih karakteristika i običaja, često okrivljavani za “krađu” poslova angloamerikancima te osim toga nisu predstavljali veću “opasnost”. Isto tako, represivni zakoni koji bi direktno ciljali japansku manjinu nisu postojali, kao ni usmjerena propaganda. Nakon 1905. i Japansko-ruskog rata te japanske pobjede i sve agresivnije vanjske ekspanzionističke politike, pojačane imigracije iz Japana u SAD na prijelazu stoljeća, kao i kontroverznog *Gentlemanskog ugovora* uzrokovanog školskom segregacijom u Kaliforniji, nepovjerljivi stavovi domicilnog stanovništva u SAD-u poprimaju novu dimenziju u kojoj se počinju potencirati anksioznost i strah od Japanskog Carstva, a shodno tome i Japanaca u SAD-u. Isto tako, fenomen koji se pojavljivao uglavnom na zapadnoj obali (naravno, američki jug je to također podupirao, ali s obzirom da u tom trenutku tamo japanska manjina nije postojala, nije niti bilo razloga za lokalno antijapansko djelovanje), postaje vidljiv cjelokupnoj američkoj javnosti. Vrlo je važno napomenuti da Japansko-ruski rat u ovom ne predstavlja grubu prekretnicu u formaciji stavova domicilnog stanovništva o Japanacima, već kao poluga koja ima simboličku vrijednost i tek nakon koje se klima počinje mijenjati, uzrokovana višestrukim razlozima od kojih su neki navedeni iznad. U novonastaloj atmosferi, interesnim skupinama postaje puno lakše demonizirati tu manjinu s obzirom na naivnost tadašnje javnosti, pa se tako javljaju oštri novinski članci, organizacije, ali i zakoni sa izraženim represivnim karakteristikama. Konačno, nakon napada na Pearl Harbor 1941., Japansko carstvo doslovno postaje vojnim neprijateljem SAD-a, dok američki Japanci (tada dvije trećine američki državljani) postaju kolateralnim žrtvama. Sentiment nastavlja evoluirati te dobiva svoju konačnu dimenziju koja u mnogočemu podsjeća na rasne zakone koji su se tada provodili u nekim europskim državama. Legislativa tada podrazumijeva logore i konfiskacije, državna i novinska propaganda širenje rasizma, a javno mnijenje neskrivajuću mržnju prema japanskim Amerikancima. Sve od navedenog svoje korijene vuče još od prve faze diskriminacije Japanaca u SAD-u.

3.1. Diskriminacija od početka japanskog doseljavanja do 1905. godine

Poznata je činjenica da je golema većina imigranata u SAD, bez obzira na svoje korijene, naišla na podosta problema u vidu asimilacije i prihvaćanja od strane do tada domicilne populacije. Nadalje, što su razlike između imigranata i tadašnjih Amerikanaca bile veće, to je i asimilacija bila teža. Japanski imigranti razlikovali su se u mnogočemu: jeziku,

kulturi, rasi, religiji. Gledani su kao outsiders i stranci, a njihova sposobnost za asimilacijom bila je sustavno dovođena u pitanje. Vrlo efikasna poljoprivredna djelatnost Japanaca (i to uglavnom na posjedima niske kvalitete poput polu-pustinja i močvara) prikazivana je kao ekonomska prijetnja ne-japanskim farmerima⁷, a svako zaposlenje kao krađa radnog mjesta bijelcima. Primjerice, Japanci su do 1910. godine proizvodili ukupno 10% poljoprivrednih proizvoda u Kaliforniji, iako su posjedovali samo 1% zemlje već spomenute kvalitete.⁸

Već su pripadnici prve generacije japanskih imigranata bili žrtve ksenofobnih sentimentata u SAD-u. Antijapanski pokret uklopio se kao dio većeg antiazijskog koji je u početku bio usmjeren prema Kinezima. Stereotipno su ih nazivali *žutom opasnošću* – portretirali ih kao hordu Azijaca koja prijete da će napraviti invaziju na SAD. *Žuta opasnost* (eng. *yellow peril*), dakle, izvorno je antikineska propaganda koja je djelomično indirektno zahvatila i Japance nakon njihovog doseljavanja, a nakon Japansko-ruskog rata 1905. godine fokus postaje direktniji. To je zapravo propagandna teorija zavjere koja je bila naveliko korištena protiv japanskih useljenika. Podrazumijevala je invaziju, što “tihu” što vojnu, a tvrdilo se da je sve organizirano od strane najviših političkih vrhova Japanskog Carstva. Agresivni nativistički sentiment prema Kinezima (a neformalno konzekventno i prema Japancima) bio je ozakonjen već krajem 19. stoljeća sa zakonima poput *Page Act-a*⁹ iz 1875. kada je *nepoželjnim* imigrantima zabranjen ulazak u SAD, *Akta o kineskoj ekskluziji* iz 1882.¹⁰ kada je zabranjena sva imigracija kineskih radnika na 10 godina te *Garyjev Akt*¹¹ iz 1892. kada je ta zabrana potvrđena na neodređeno. Iako ovi zakoni nisu podrazumijevali zakonsku restrikciju Japancima za ulaskom u državu, svakako su bili dodatan katalizator u rastu antijapanske ksenofobije. S druge strane, pošto su kineski radnici postali ilegalni, poslodavci u SAD-u novu jeftinu radnu snagu prepoznali su upravo u Japancima.¹²

Issei su prilikom dolaska bili svjesni rasizma koji od ranije postoji prema Kinezima i bili su populacija koja je radila na vlastitoj *amerikanizaciji*, a još više na *amerikanizaciji* svoje djece. Mantra isseia bila je *sve za djecu*. Bili su stava da za svako izjednačavanje s ostatkom populacije moraju raditi duplo više, no takav stav ionako je bio dijelom japanskog mentaliteta. Djeci su redovito davali američka imena, slali ih u američke škole i na ostale

⁷ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II.*, str. 8.

⁸ Isto, str. 10.

⁹ Forty-third Congress Session. Chap. 141. An act supplementary to the act in relation to immigration. 3.3.1875. (preuzeto sa: <http://legisworks.org/congress/>, 05.08.2018.)

¹⁰ Forty-seventh Congress Session. Chinese Exclusion Act, 4.5.1882. (preuzeto sa: <http://legisworks.org/> 05.08.2018.)

¹¹ Fifty-second Congress. An act to prohibit the coming of Chinese persons into the United States. 5.5.1892. (preuzeto sa: <http://legisworks.org/congress>, 05.08.2018.)

¹² David G. Gutiérrez, *Walls and Mirrors: Mexican Americans, Mexican Immigrants, and the Politics of Ethnicity*. Berkeley: University of California Press, 1995., str. 43.

normalne aktivnosti poput bejzbola, košarke i sličnih.¹³ No, djelomično zbog vlastitog mentaliteta i djelomično zbog averzije većine prema različitosti, japanske četvrti i naselja bila su velikom većinom naseljena Japancima i segregirana od ostatka populacije. *Nisei* (druga generacija), pohađala je američke škole s općom populacijom, ali su Japanci imali vlastite crkve i jezične škole. Različitost i izdvojenost je izazivala česte rasističke napade.

Čak i političari visokog profila često su istupali sa izrazito antijapanskom retorikom. Primjerice, gradonačelnik San Francisca James D. Phelan bio je jedan od najžešćih antijapanskih agitatora u Kaliforniji, a koliko je zapravo bio utjecajan govori i činjenica da je odslužio i jedan mandat kao američki senator. 1900. godine izjavio je:

"Kinezi i Japanci nisu bona fide građani. Oni nisu nešto od čega bi američki građani mogli nastati. Osobno, nemam ništa protiv Japanaca, no znajući da se neće asimilirati s nama i da je njihov društveni život toliko drugačiji od našeg, držao bih ih na dovoljnoj distanci".

Ova izjava je zapravo pasivno agresivna antijapanska agitacija. Phelan još uvijek pokušava ostati u neku ruku neutralan, ističući da on osobno nema ništa protiv Japanaca, ali da njihova priroda i želja za asimilacijom jednostavno ne dozvoljavaju suživot. Izjave i antijapansko djelovanje protezali su se diljem njegove karijere, ali promjene u retorici će ipak biti vidljive nakon 1905. godine. Iako je ovakva vrsta stava bila česta, podupirajuće izjave od strane utjecajnih osoba i političara djeluju naročito pogubno u smislu širenja ksenofobnih osjećaja.

Činjenica da su Japanci segregirani zbog praktičnih razloga, mentaliteta i želje da očuvaju svoje zajednice, omogućavala im je da žive u rutini koja ne nosi svakodnevne susrete s Amerikancima. No, jednako je tako doprinjela da kod tih istih Amerikanaca japanska zajednica postane i ostane nešto nepoznato, potpirujući strah od *žute opasnosti* te nepoznatog i stranog. To i jest jedan od razloga za sporu asimilaciju. Pokraj problematične asimilacije, prva generacija Japanaca bila je i politički nemoćna: temeljem *Akta o naturalizaciji* iz 1790. godine, oni nisu imali prilike postati državljanima SAD-a, a shodno tome nisu imali niti pravo glasa. Zakon je ta prava tada garantirao isključivo *bijelim, slobodnim osobama*. Kongres je 1870. godine proširio pravo državljanstva osobama afričkog podrijetla te domorodačkim osobama 1924. godine.¹⁴ Azijci su se tako našli u legalnom međuprostoru koji im nije samo otežavao legalnu akviziciju svojih ljudskih prava, već je stvarao plodan poligon

¹³ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II.*, str. 5.

¹⁴ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II.* Westport: Greenwood Press, 2002., str. 8.

za njihovo buduće legislativno kršenje. Svejedno, spomenuti su se zakoni doticali svih manjina prve generacije u SAD-u i nisu bili direktno usmjereni prema Japancima. No, osim izjava političara i generalno represivnih federalnih zakona, organizirana i usmjerena antijapanska propaganda ili antijapanski zakoni u tom razdoblju nisu postojali. Antijapanski sentiment do 1905. zapravo je klasični stav većinske nativne populacije prema novim imigrantima te oni ni po čemu ne odskaču od problema sa kojima se većina novopridošlih imigranata u SAD nosila kroz cijelu povijest.

Prvi prosvjedi protiv Japanaca desili su se 1900. godine kada se pojavila bubonska kuga u San Franciscu. Gradonačelnik Phelan i njegov gradski odbor u karantenu su stavili samo japanske i kineske četvrti, što je rezultiralo osnivanjem *Japanese association of America* s ciljem sprječavanja diskriminacije i obrane vlastitih interesa.¹⁵ Djelomično zbog prašine oko kuge, a djelomično zbog povećanog broja japanskih imigranata, održano je masovno okupljanje u *Metropolitan Hall*-u u San Franciscu u organizaciji radničkog vijeća tog grada. Nakon obraćanja profesora Rossa sa Stanfordskog sveučilišta i gradonačelnika Phelana dogovorena je rezolucija koja urgira proširenje antikineskih zakona i na Japance. Kasnije te godine i kalifornijski guverner Henry T. Gage u svojim izjavama skreće pažnju na *japanski problem*¹⁶, ali nikakve mjere nisu poduzimane.

Početak organiziranog izražavanja antijapanskog sentimenta mnogi vide u osnivanju *Japanese and Korean Exclusion League-a*, osnovanog u svibnju 1905. u San Franciscu, koji 1907. godine mijenja ime u *Asiatic Exclusion League*.¹⁷ Osnivači su europski imigranti, većinom članovi radničkih udruga i sindikata, predstavnici radnika i “borci” za njihova prava. Među njima su i Irac Partrick McCarthy, budući gradonačelnik San Francisca te Norvežanin Andrew Furuseth, tada i kasnije utjecajni reformist i političar. Organizacija je radila na prevenciji imigracije i širenju prohibicije rada na sve azijske imigrante, promovirajući ideju bijele Amerike i koristeći agresivne metode u svom djelovanju. Veliki broj članova bili su ljudi vrlo utjecajni u politici i medijima, što je organizaciji olakšavalo ispunjavanje svojih ciljeva širenjem krivih informacija kroz propagandu i okretanju legislative prema zabranama imigracije kroz političko djelovanje. *AEL* se ukupno sastojala od 67 sindikata koji su se zajedničkim snagama okupili u toj orgnizaciji za političko lobiranje i propagandu. Različite

¹⁵ ¹⁵ Raymong Leslie Buell, “The Development of the Anti-Japanese Agitation in the United States”. *Political Science Quarterly*, Vol. 37, Br. 4 (1922): 605-638.

¹⁶ Isto, 605-638

¹⁷ Robert Newton Lynch, “The Development of the Anti-Japanese Movement” u *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 93, Br. 1 (1921): 47-50

sindikalne novine, između ostalog i *Organized Labor*, isticale su opasnost od japanske ekonomske “invazije” tvrdeći:

*Kaliforniju, zemlju fantastičnog bogatstva, vrijednosti i planina od zlata, te San Francisco sa svojim sjajnim plaćama, će neuki Japanci iskoristiti nakon što dođu natrpani na brodove kao nepregledni roj štakora..*¹⁸

Odličan primjer utjecaja na zakonodavstvo je činjenica da je državni odvjetnik u Kaliforniji Ulysses S. Webb nakon osnivanja lige počeo ulagati golem napor u provedbu zakona o prohibiciji vlasništva nad nekretninama među Azijatima.¹⁹ 1905. godine antijapanska agitacija je dobila komponentu konstantnosti jer s osnutkom spomenutog tijela nastaje organizirano antijapansko djelovanje sve do kraja Drugog svjetskog rata, ali i nakon. U njihovom najdetaljnijem opisu principa organizacije, između ostalog stoji:

1. *Mi ne možemo asimilirati Japance bez da si ne napravimo štetu.*
2. *Ni jedna veća zajednica, toliko samosvjesna, sa tako distinktivnim rasnim, društvenim i vjerskim predrasudama ne može prebivati u ovoj državi bez ozbiljnih trzavica.*
3. *Mi se ne možemo natjecati s ljudima sa tako niskim civilizacijskim standardom, standardom života i zarade.*
4. *Ženama se ne bi smjelo dozvoljavati udaje s azijatima.*
5. *Ne možemo davati državljanstva azijatima.*
6. *Ako dozvolimo Japancima (eng. Jap) da ulaze, što će se desiti s ekskluzijom Kineza?*²⁰

Ovaj dokument zapravo je najsžetiji i najprecizniji opis karaktera stava prema Japancima koji je dominirao do kraja 1905. godine. Dominiraju ekonomski razlozi isprepleteni i dodatno naglašeni rasističkim opaskama. Vidljiva je tendencija pravljenja žrtava od domicilnih bijelih angloamerikanaca i potomaka europskih imigranata, strah od krađe poslova, pošto su Japanci i ostali Azijati bili jefina radna snaga zbog koje su prikazivani kao kradljivci radnih mjesta, što je uzrokovano njihovom visokom

¹⁸ Organized Labor, “Asiatic Coolie Invasion.”, 21. travanj 1906. (preuzeto sa <http://www.sfmuseum.net/>, 01.08.2018.)

¹⁹ Kathleen R. Arnold, ur. *Anti-Immigration in the United States: A Historical Encyclopedia*. Westport: Greenwood Press, 2011., str. 48-52.

²⁰ Asiatic Exclusion League, *Proceedings*. San Francisco, 1910. 13-14. (preuzeto sa <http://moses.law.umn.edu>, 13.08.2018.)

produktivnošću i rušenjem cijena rada svojim niskim plaćama. Vidljiv je i rasistički pristup koji umanjuje civilizacijske vrijednosti japanske i ostalih azijskih kultura koji govori da će njihova asimilacija prouzročiti štetu i kulturnu degradaciju europskih vrijednosti. Članak 4. je u dokumentu iz istog razloga – miješanje kultura i rasa doprinosi nestajanju zapadnih vrijednosti. Dokument karakterizira japanske imigrante kao zajednicu koja je prepuna predrasuda prema većini te iz tog razloga prejudicira sigurne trzavice u slučaju njihovog ostanka i daljnjeg useljavanja. Vidi se i izražavanje straha od promjene zakona o zabrani imigracije iz Kine, a samim time i želja širenja tog zakona prema japanskim imigrantima koji su u tom trenutku bili legalni.

3.2. Japanci kao “neprijatelj izvana” i zakonska represija od 1905. do 1941.

1905. godine završio je Rusko-japanski čiji je ishod čvrsto završio u japansku korist. Rusi su pristali napustiti Mandžuriju, Japan je dobio kontrolu nad Korejom i polako postao nosioc azijskog uzleta u vojnom i ekonomskom smislu. To je prvi rat u modernijoj povijesti u kojem je neka europska sila izgubila od azijske države. Cijela situacija odjeknula ju svijetu je odjeknula kao veliko iznenađenje na koje se u kratkom roku počelo gledati sa skepskom i nesigurnošću. SAD nisu bile iznimka, a tamošnja već postojeća diskriminacija, dijelom, dobiva novu dimenziju poteklu upravo iz japanske pobjede preko Pacifika. Ona je omogućila da interesne antijapanske i antiazijske skupine svojem djelovanju dodaju nove “argumente”. U relativno kratkom vremenu, *Yellow peril* propaganda se s Kineza prenosi na Japance, pogotovo kod populacije na zapadnoj obali. Uz to, oko 1900. godine naglo se povećava japanska imigracija što je samo po sebi izazvalo negativne reakcije kod sindikata i stanovništva. Japanski imigranti oko 1905. tako prestaju biti samo rasna, kulturološka i ekonomska prijetnja te postaju političkom, a kod gorljivijih zagovaratelja ekskluzije i vojnom. Prema tome, vidljivo je da se nepovjerljivi stavovi prema Japancima u novim okolnostima i s novim dimenzijama “nadograđuju” te postaju sve širi, oštriji i represivniji.

Interesne skupine sve lakše demoniziraju Japance u SAD-u na krilima novonastale atmosfere, a samim time i sve efikasnije utječu na javno mnijenje. Razlika je to između stereotipnog gledanja Japanaca (a prije njih i Kineza) kao stranog tijela koje krade poslove domaćim bijelcima i urušava im državu iznutra, rizik je za javno zdravlje, uništava kulturu i sličnim, nazovimo ih klasičnim ksenofobnim stavovima kakvi su dominirali u prvoj fazi razvoja antijapanskog sentimenta do 1905. godine. Primjerice, Kinezi su ostali na toj razini

diskriminacije, djelomično jer Kina nije ekonomski i vojno rasla, pogotovo ne u usporedbi s Japanskim Carstvom i nije pružala plodno tlo da bi se portretirala kao vanjska opasnost s “agentima” na domaćem teritoriju SAD. Možda važniji razlog u tom trenutku je činjenica da Kinezi od ranije nisu mogli otvarati obrte niti se nastaviti useljavati, pa shodno tome nisu predstavljali ekonomsku prijetnju poput Japanaca u SAD-u. Rast Carstva doprinio je gledanju Japanaca u Americi kao još veće opasnosti za društvo, i to ne samo iznutra, nego i izvana.²¹ Također, postoji bitna razlika između Japanaca na kopnenom dijelu SAD-a i Japanaca na Havajima. Potonji su se suočavali s daleko manje diskriminacije, što će se kasnije vidjeti i na brojevima relociranih osoba. Razlog je moguće pronaći u činjenici da Japanci na Havajima gotovo da nisu otvarali svoje radnje i obrte, već su radili kao jeftina radna snaga na poljima šećerne trske. Dakle, nisu se pretjerano bogatili.²² Fenomenu su veliki doprinos dali i političari svojim izjavama i mediji sa svojim često vrlo agresivnim člancima. Portretirali su ih, između ostalog, kao petokolonaše koji samo čekaju naredbu cara.²³

S početkom 20. stoljeća, japanska vanjska politika poprima sve više ekspanzionističkih karakteristika. Iako je SAD tada tobože vodio izolacionističku politiku, odnosi dvaju država degradirali su iz godine u godinu više ili manje konstantnim političkim sukobima, neslaganjima, ugovorima i krizama. Japanska politika kosila se s američkim prekomorskim interesima, pogotovo u jugoistočnoj Aziji gdje su njihovi saveznici poput Velike Britanije i Nizozemske posjedovali važne kolonije, korisne trgovinske i strateške pozicije, a koje su postajale sve zanimljivije Japanskom Carstvu koje je sve više počelo koristiti antikolonijalističku mantru *Azija Azijcima*, pogotovo u okolnostima nakon Prvog svjetskog rata koji je Japan ostavio relativno netaknutim, za razliku od europskih sila koje su bile signifikantno izmučene. U relativno kratkom razdoblju, Japan je od države koju je SAD “otvorio” prema svijetu postala državom koja predstavlja određen rizik i dobiva ulogu ekonomske konkurencije. Mnogo je događaja koji su uzrokovali degradaciju u odnosima, a usporedno i kritiku u javnosti i pogoršanje javnog mnijenja u SAD-u nakon 1905. i do 1941. Neki od njih su japanska invazija na Mandžuriju, masakr u Nankingu, japansko napuštanje Lige naroda i ulazak u Trojni pakt, potapanje američke topovnjače *Panay*, zauzimanje Indokine, kinesko-japanski ratovi i slični incidenti. Svaki taj događaj bio je popraćen u američkim medijima koji su već postojećem antijapanskom sentimentu na taj način dodavali

²¹ Keith Aoki, “No Right to Own?: The Early Twentieth-Century “Alien Land Laws” as a prelude to Internment” u *Boston College Third World Law Journal*, Vol. 19, Br. 5 (1998): 37-92.

²² Jon Thares Davidann, *Cultural Diplomacy in U.S. – Japanese Relations, 1919-1941*. New York: Palgrave Macmillan, 2007., str. 84.

²³ Keith Aoki, “No Right to Own?: The Early Twentieth-Century “Alien Land Laws” as a prelude to Internment” u *Boston College Third World Law Journal*, Vol. 19, Br. 5 (1998): 37-92.

goriva i formirali sve negativnije javno mnijenje. Ovisno o intenzitetu hostilnosti Japanskog Carstva ili američke involviranosti u vanjskopolitičke krize, u američkoj je javnosti strah od rata i “žute opasnosti” padao i rastao. Kao što je spomenuto, 1910. godine Japanci u SAD-u su sa svojih 1% zemlje proizvodili 10% poljoprivrednih proizvoda. 1940. ta se brojka skoro učetverostručila: farme *Issei-a* proizvodile su između 30% i 35% sveg voća i povrća u Kaliforniji. U nekim kulturama poput jagoda držali su monopol. Nadalje, prosječna vrijednost po hektaru iznosila je \$37.94, dok ona japanskih vlasnika čak \$279.96.²⁴ To su brojke koje predstavljaju uzroke negativnih osjećaja i njihovu ekonomsku komponentu u diskriminaciji Japanaca u SAD-u.

Druga generacija Japanaca, *nisei*, bila je u ponešto drugačijoj situaciji od svojih roditelja. Njima su tadašnji zakoni garantirali državljanstvo ako su bili rođeni u SAD-u. S druge strane, do 1924. godine i japanske su im odredbe automatski davale državljanstvo u slučaju da su imali japanskog oca. Nakon te godine, emigranti su svoju djecu morali registrirati.²⁵ Na ruku činjenici da su japanski Amerikanci držali do što veće i konkretnije asimilacije idu i savjeti *Japanese Association-a* da se tradicija dvojnih državljanstava ne njeguje. U praksi se to i dogodilo, pa je tako do Drugog svjetskog rata samo 20% druge generacije uz američko imalo i japansko državljanstvo.²⁶ Svejedno, na društvenom planu nije dolazilo do promjena na boje, dapače.

Što se tiče javne retorike, s vremenom se progresivno dodatno zaoštrava. Već 23. veljače 1905. godine u *San Francisco Chronicle-u* javljaju se članci nabijeni izrazitim agitatorskim sadržajem vrlo sličnog karaktera. Naslovnica je glasila *The Japanese invasion, the problem of the hour*, a u tekstu, između ostalog, stajalo je:

Barem 100 000 malih smeđih muškaraca već čeka u SAD-u (...) i oni nisu ništa više spremni na asimilaciju od Kineza te potkopavaju bijele radnike. Čim se završi rat sa Rusijom, tok smeđe japanske imigracije će postati poput divlje rijeke klasa imigranata će postati gorom.

²⁴ David K. Fremon., *The Internment of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996., str. 23.

²⁵ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002., str. 6.

²⁶ Isto, 7.

Mjesecima nakon toga, izlazili su naslovi poput:

*Kriminal i siromaštvo idu ruku pod ruku sa azijskim radnicima,
Kako japanske imigrantske kompanije ne poštuju zakon,
Smeđi ljudi ilegalno dobivaju državljanstva,
Japanci su nepogoda za američke žene,
Smeđi ljudi: zlo u javnim školama,
Odrasli Japanci napadaju djecu,
Žuta opasnost – kako Japanci potiskuju bijelu rasu,
Smeđa opasnost dobiva nacionalne proporcije,
Smeđi azijati krađu mozgove bijelaca.²⁷*

Ovakvi naslovi imali su veliku ulogu u formiranju javnog mnijenja, pošto je *San Francisco Chronicle* bio daleko najutjecajnija novina na cijeloj zapadnoj obali SAD-a. Osim što je utjecao na javno mnijenje, retorika *Chroniclea* je bila sinkronizirana s budućim zakonskim odlukama.

Već početkom ožujka 1905., kalifornijska legislativa prihvatila je rezoluciju koja je pratila gotovo sve žalbe izašle u člancima. Prema Kongresu uputili su svoju odluku koja zahtijeva da se “smanji i prekine daljnja imigracija Japanaca”. U njoj je između ostalog pisalo:

- I. *Japanski radnici, iz razloga rasnih navika, načina života, dispozicije i općenitih karakteristika, nisu poželjni.*
- II. *Japanci su imuni na naturalizaciju i ne mogu, i da žele, dobiti državljanstvo.*
- III. *Japanski radnici ne pokazuju nikakvu želju za asimilacijom s našim ljudima, ili da sami postanu Amerikancima*
...
- IV. *Japanski radnici, samo su prolaznici koji ne kupuju zemlju niti kuće. Oni ni na koji način ne doprinose rastu države. Ne bogate se, žive u siromaštvu i velika su opasnost za dobrobit države.*

²⁷ Daniel Rogers. *The Politics of Prejudice: The Anti-Japanese Movement in California and the Struggle for Japanese Exclusion*. Berkeley: University of California Press, 1997., str. 26

V. *Trenutno više od 500 Japanaca svaki mjesec dolazi u San Francisco, mi ne možemo ostati ravnodušni u osjećaju straha i katastrofe, u vjerojatnosti da će nakon rata između Japana i Rusije na naše obale stići horde koje ćemo brojati u tisućama. Bit će to otpušteni japanski vojnici iz Japanske vojske, koji će takvi neumjereni, nemoralni i svadljivi nahrliti u državu gdje im ne preostaje ništa nego raditi za sitniš i preživljavati sa zalihama sa kojima bijela osoba može jedva preživjeti.*²⁸

Iako naum da se na federalnoj razini uvedu restrikcije tada nije uspio, svejedno služi kao solidno zrcalo stvarnih osjećaja među političkom elitom zapadne obale, ali i osjećaja građana birača koji su te političare podupirali glasovima. Vidi se da je još uvijek dominantna socioekonomska komponenta koja gleda Japance kao prijetnju za radna mjesta s pomiješanim rasističkim osjećajima. No, iako rat između Japana i Rusije još nije završio, vidljiva je tendencija skretanja pažnje na japanske vojnike koji će nakon sukoba u hordama (“yellow peril”) nahrupiti u SAD. U javni diskurs sve više ulaze termini poput invazije, neprijatelja i vojne opasnosti što se najelegantnije može pripisati rastu japanske imigracije potenciranom strahom od japanskih vojnih uspjeha. Strah od invazije i vanjskog neprijatelja bilo kakve vrste upravo se oko Rusko-japanskog rata počinje javljati, ali nije u prvom planu. Slična je i retorika već spominjanog gradonačelnika Phelana koji je za bostonski *Sunday Herald* 1907. izjavio:

*Kalifornija je zemlja bijelog čovjeka, i dvije rase ne mogu živjeti zajedno u miru. Budući da smo ovu državu mi otkrili prvi, predlažem da ju čuvamo od mirnodopske ili pak ratne invazije. (...) Čim će japanski imigranti biti spriječeni da ulaze u državu, tada neće biti opasnosti od iritiranja tih osjetljivih i agresivnih ljudi. Oni moraju biti izbačeni jer ne mogu biti asimilirani; oni će biti trajno strano tijelo; oni ne stvaraju obitelji; oni ne podupiru crkve, škole ili kazališta; kada dođe vrijeme, oni se neće boriti za ujaka Sama, oni će ga izdati neprijatelju.*²⁹

²⁸ Daniel Rogers. *The Politics of Prejudice: The Anti-Japanese Movement in California and the Struggle for Japanese Exclusion*. Berkeley: University of California Press, 1997., str. 26

²⁹ Sunday Herald, “Not Race, Labor Question”. Boston, 16. lipanj 1907. (preuzeto sa <http://www.sfmuseum.org/>, 30.07.2018.)

Zaokret je jasno vidljiv, a pratili su ga i mnogobrojni novinski naslovi. Paranoja se plasira i širenjem nepovjerenja prema Japancima, koje se a priori optužuje za neku vrstu izdaje i invazije, koja iako je u tihoj varijanti kroz imigraciju već u tijeku, tek može postati i pravom vojnom. Primjerice, Homer Lea u svojoj knjizi *Valor of Ignorance* već 1909. godine napisao je:

Japanci prirodno gledaju kako da prošire svoje carstvo diljem kugle zemaljske, baš kao što su to radile i europske rase. Japanci će brzo osvojiti ostatak istočne Azije, gdje je njihova vojska bila dominantna, a nastavit će sa brzim kretanjem na Filipine, Havaje i Aljasku koji nisu spremni na takve vrste napada. Jednom kada to postignu, Japanci će napasti zapadnu obalu SAD-a.³⁰

Priče o japanskoj invaziji na SAD zapravo ne prestaju sve do početka Drugog svjetskog rata i konstantno doprinose agitaciji. *Examiner* je u listopadu 1915. godine primjerice objavio da su *Japanski planovi za invaziju i osvajanje SAD-a otkriveni od njih samih*.³¹ Osim *Chroniclea* i *Examinera*, novine diljem zapadne obale širile su anti-japansku paranoju početkom 20. stoljeća poput *Oroville Mercuryja*, *San Diego Tribunea*, *Almeida Timesa*, *Mountain View Registera*, *San Jose Herald*, *Colton Chroniclea*, *Santa Cruz Newsa*, *Los Angeles Tourista*, *Hanford Sentinela*, *Los Angeles Herald*, *Los Angeles Timesa* i mnogih drugih.³²

Ovakve izjave i naslovi sažimaju nove alate u agitaciji Japanaca nakon 1905. godine. Uz tihu invaziju koja će se postići natalitetom i uništenjem američke kulture, novost je i prava vojna invazija koja se od tada implementira i teško briše iz američke javne svijesti. Ova vrsta javnog pristupa bila je dominantna u trećoj fazi diskriminacije Japanaca u SAD-u, nakon napada na Pearl Harbor i opravdavanja relokacija u logore. Do tada, sve je ostalo na huškačkim izjavama i represivn, no čije posljedice nikako ne mogu biti predmetom podcjenjivanja. No, ne smije se zaboraviti planovi za relokacijama nisu ni postojali nekim praktičnim okvirima (zbog toga jer je opasnost bila apsolutno izmišljena i nije držala vodu), pa nije bilo ni potrebe za apologetstvom. Svejedno, ovi su događaji “olakšali posao” politici četrdesetih.

Represivni elementi u japanskoj diskriminaciji očitovali su se i u obrazovnim institucijama zapadne obale SAD-a. Diskriminacija je očita na primjeru japanskih jezičnih

³⁰ Greg Robinson. *By Order of the President: Fdr and the Internment of Japanese Americans*. Cambridge: Harvard University Press. 2001., str. 18.

³¹ Sidney L. Gulick, *Anti-Japanese War-scare Stories*. New York: Fleming H. Revell, 1942., str. 20-21.

³² Asiatic Exclusion League, *Proceedings*. San Francisco, 1910. 16-20. (preuzeto sa <http://moses.law.umn.edu/> 13.08.2018.)

škola, koje su nastavu držale uglavnom vikendima. Ekskluzionisti počinju optuživati japanske škole za poticanje nacionalizma kroz kurikulum, zapošljavanje stranih nastavnika koji nisu dovoljno znali o Americi te kroz korištenje udžbenika koji su poticali na lojalnost Japanu i caru. U nekim trenucima te optužbe nisu bile potpuno krive. U školama su se zaista reflektirale nacionalističke i lojalističke teze karakteristične za Meiji restauraciju i koje su bile normalne za japansko školstvo, odakle i potječu. Svejedno, taj problem su japanski nastavnici vrlo rano uočili te shvatili da moraju smanjiti sličnosti sa školama u Japanu reformirajući udžbenike i kurikulum s ciljem smanjenja materije o japanskoj baštini i povećanja materije o američkom građanstvu i kulturi. Nastavnici su se sastajali na godišnjoj bazi od 1912. nadalje ne bi li što bolje prilagođavali kurikulum i ostali sadržaj jezičnih škola. Škole i crkve, iako su postojale i prije pojave druge generacije Japanaca, tek nakon zaoštavanja retorike oko 1905. postaju korištene kao argument o japanskoj nelojalnosti, kao subverzivni alati kojima japanska vlada održava lojalnost državi, caru i idealima među svojim emigrantima i njihovim potomcima. No, stvarnost je bila drugačija. Jezične škole među *Nisei* generacijom nisu vrlo uspješno uspijevale poučavati jezik, a ta je generacija zapravo idealizirala Ameriku, preferirala pričati na engleskom jeziku i smatrala američke škole poželjnijima od japanskih.³³

Veliki skandal u javnosti, ali i u bilateralnim odnosima SAD-a i Japana dogodio se 1906. godine kada je školsko vijeće u San Franciscu odredilo da *nisei* moraju pohađati rasno segregirane *orijentalne* škole koje su tada pohađali i Kinezi. Članak u *Harper's Weekly* iz New Yorka žestoko kritizira potez kalifornijskog školskog odbora, a prenosi i predsjednikove kritike.³⁴ Taj je događaj zapravo i predstavio antijapanski sentiment izvan lokalnog konteksta zapadne obale u pojavu popraćenu diljem nacije, ali i u međunarodnim okvirima. Da bi se stvari stavile u kontekst, učenika je ukupno bilo 93, a bili su raspoređeni u 23 škole.³⁵ Iza inicijative stajali su sindikati *Union Labor Party*, *West Coast Seamen's Union* i *Building Trades Council*, svi sa dugom tradicijom podupiranja segregacije i ekskluzije japanske manjine. Sve je zapravo dio pokušaja da se Japanci obeshrabre u dolasku u SAD ili pak u želji da ostanu tamo.³⁶ Značajna osoba koja je imala veliki utjecaj u pokret bio je O.A

³³ Charles Wollenberg. *All Deliberate Speed: Segregation and Exclusion in California Schools, 1855–1975*. Berkeley: University of California Press, 1976., str. 50.

³⁴ Harper's Weekly, "For Heavens Sake, don't Embarrass the Administration!". New York: 10.11.1906. (preuzeto sa: <https://archive.nytimes.com>)

³⁵ Daniel Rogers. *The Politics of Prejudice: The Anti-Japanese Movement in California and the Struggle for Japanese Exclusion*, str. 26.

³⁶ Jacobus tenBroek, Edward Barnhart, Floyd Mason. *Prejudice, War and the Constitution: Causes and Consequences of the Evacuation of the Japanese Americans in World War II*. Berkeley: University of California Press, 1970., str. 41.

Tveitmore, tajnik *Building Trades Councila*. Bio je jedna od prominentnih osoba u *Asiatic Exclusion League* te se ranije na isti način borio za donošenje zakona koji su se ticali Kineza.³⁷ Predsjednik Roosevelt u San Francisco poslao je ministra rada Victora Metcalfa s ciljem smirivanja tenzija i urgiranja vijeća da promijeni odluku, dok je službeni Tokyo poslao prosvjednu notu u State Department zbog lošeg odnosa SAD-a prema japanskoj manjini. Rooseveltov pokušaj ukidanja školske segregacije u San Franciscu nije urodio plodom. Unatoč naporima, lokalni političari i dalje su stajali iza svojih uvjerenja. Situacija je dovela do kompromisnog *Gentlemanskog dogovora* 1907. godine. Neformalni je to konsenzus dviju vlada oko smanjivanja imigracije iz Japana. Škole su pristale povući regulativu u slučaju da japanska vlada prestane izdavati putovnice svojim radnicima. S ciljem izbjegavanja diplomatskog sramoćenja ili povrede ponosa Japanskog Carstva, dogovoreno je da će Carstvo samo prestati izdavati putovnice radnicima, osim u slučajevima kada bi dolazili u domove ili površine u svom vlasništvu ili kada ih očekuje neki član obitelji. To nije spriječilo žene³⁸ japanskih radnika u Americi da imigriraju i osnivaju obitelji, što anti-azijske ekskluzioniste nije činilo naročito sretnima pa su i nastavili svoje djelovanje u smjeru potpune zabrane imigracije.

Postojalo je sve više inicijativa koje su političkim angažmanom željele zabraniti kupovinu i iznajmljivanje nekretnina. Shodno tome, 1913. godine savezna država Kalifornija donijela je već spomenuti zakon (*Alien Land Law*) koji je zabranjivao kupovinu ili zaradu na iznajmljivanju bilo kakvih nekretnina na period duži od 3 godine svakom *strancu koji nema uvjete za državljanstvo*, dakle svakom pripadniku prve generacije japanskih useljenika. Zakon je izglasan golemom većinom.³⁹ Primjer su slijedile i neke druge savezne države (Arizona 1917., Washington i Louisiana 1921., New Mexico 1922., Idaho, Montana, Oregon 1923. i Kansas 1925.).⁴⁰ Represivni zakoni vodili su u situacije gdje su japanski imigranti doživljavali društvenu i ekonomsku diskriminaciju, dakle formalno-pravno nisu bili izjednačeni s ostalim građanima SAD-a, iako su imigrirali legalno. Pošto su Japansko Carstvo i SAD u Prvom svjetskom ratu završili na istoj strani, antijapanski osjećaji se u neku ruku hlade i japanska imigracija žena konstantno raste. Javnost i antiimigrantske organizacije tada

³⁷ Los Angeles Times "Labor Unions Thugs Started Jap Scare," 6.12.1906. (preuzeto sa www.newspapers.com 04.08.2018.)

³⁸ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002., str. 5.

³⁹ Kathleen R. Arnold, ur. *Anti-Immigration in the United States: A Historical Encyclopedia*. Westport: Greenwood Press, 2011., str. 51.

⁴⁰ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002., str. 9.

su svoj fokus imale na boljševicima, Nijemcima, anarhistima i slično.⁴¹ No, iako su propagandne aktivnosti djelomično jenjavale, to nije spriječilo da se za vrijeme rata formiraju nove antijapanske organizacije. 1916. godine u Seattleu nastala je *Anti-Japanese league of Washington*, koja je tvrdila da se Gentlemanski ugovor ne poštuje te da Japanci i dalje predstavljaju opasnost za zapošljavanje ostalih Amerikanaca. Odmah po završetku rata, iz tog razloga, ali i iz činjenice da *Alien Land Law* nije bio naročito uspješan za svoju primarnu namjenu (Japanci nisu kupovali zemljišta i objekte, ali su ih uzimali u najam sami ili preko svojih nasljednika), Japanci ponovo postaju metom. 1919. godine Phelan se kandidirao za drugi šestogodišnji mandat u Senatu sa krilaticom *Očuvajmo Kaliforniju bijelom!*. 1920. godine njegova se retorika dodatno pooštrila. U tom smjeru su mu se kretale izjave i kasnije, poput one iz 1920., kada je izjavio da će *Japanci uništiti američku civilizaciju sigurnije nego što je Europa uništila native Amerikance*. Kampanju mu je krasio poster (prilog 2.) na kojemu američka ruka pokušava spriječiti japansku u naumu da odtrgne Kaliforniju od SAD-a. S ciljem portretiranja Japanaca kao stranih i jezivih ljudi, ruka je prikazana veoma nelagodnom, tuđinskom i agresivnom. Drugi je plakat (prilog 3.) pak govorio *spasimo Kaliforniju od orijentalne agresije*, a na njemu su navedene odabrane statistike Japanaca u SAD-u, brojevi hektara zemlje koje posjeduju, izabrani postoci iz naselja u kojima su činili veliku manjinu, njihove visoke stope nataliteta i slično. Uglavnom, to su bili podaci koji su izvađeni direktno s namjerom širenja panike i manipulacije činjenicama radi dobivanja političkih bodova.

Nakon Prvog svjetskog rata, velika hajka se događala na sjeverozapadu SAD-a, pogotovo oko Seattlea. Japanci su na tom području posjedovali hotele i bavili se poljoprivredom. Napadi su falsificirali informacije te tvrdili da posjeduju čak 218 hotela u samom gradu (iako su brojili i hotele u kojima su Japanci bili samo zaposleni) te da posjeduju čak 47% ruralnih poljoprivrednih površina. *Anti-japanese League of Washington* je organizacija koja predvodi agitaciju, a nastala je uglavnom pod vodstvom veteranskih udruga 1916. godine. Predsjednik joj je bio Miller Freeman, poznati izdavač sa vrlo istaknutim antijapanskim stavom i velikim utjecajem u medijima. Imao je ogromnu podršku medija poput Seattle Stara i manjih lokalnih izdanja s čijih su naslovnica blještale izrazito rasističke i radikalne poruke protiv Japanaca. U ovim okolnostima, žrtve japanske imigracije bili su ratni veterani kojima je *oduzeta mogućnost za normalnim zapošljavanjem ili obradom zemlje*. Freeman je čak izjavio da se *bijelci prestaju doseljavati s istoka, što će dovesti do toga da*

⁴¹ Doug Blair, *The 1920 Anti-Japanese Crusade and Congressional Hearings*. [online]. Seattle: University of Washington, 2006. (preuzeto http://depts.washington.edu/civilr/Japanese_restriction.htm , 20.07.2018.)

*Japanci budu u poziciji moći na Pacifiku, da će glasati za svoje kandidate te kontrolirati političke tokove. Također, izrazio je želju da želi zaustaviti svu daljnju imigraciju, ali i da Vlada treba pristupiti Japanu sa željom razrade plana postupne deportacije Japanaca.*⁴²

1920. godine nastala je i *Japanese Exclusion League of California*, pod vodstvom senatora Inmana i utjecajnog izdavača u časopisu *Sacramento Bee* te voditelja *Associated Press*-a J.V. McClatchyja. Potonji je bio i glasnogovornik Imigracijskog odbora u Kaliforniji od 1920. do 1932. godine. Bio je neumoran i uspješan advokat japanske ekskluzije, ali njegovo je stajalište bilo jasno formulirano: *...ne zbog predrasuda, već zbog činjenice da su Japanci superiorniji radnici i shodno tome prijatniji.*⁴³ Kao voditelj *Japanese Exclusion League*, 1922. godine pred Odborom za imigraciju Bijele kuće izjavio je da *prijateljski odnosi s Japanom će biti održani samo ako Vlada Sjedinjenih Država efektno zaustavi ulazak Japanaca i rapidno povećavanje japanske populacije u SAD-u.*⁴⁴

Početak dvadesetih godina bio je veoma nepovoljan za prava Japanaca u SAD-u. Drugi *Alien Land Law* "ispravio" je rupu u prvotnom zakonu te zabranio državljanima da iznajmljuju zemlju strancima bez prava na državljanstvo. Pod pritiskom vlade, Japan prestaje izdavati vize "nevjestama sa slika", čime su efektno zaustavili pritjecanje tih žena. 1922. Vrhovni sud nije dozvolio Takeu Ozawi da dobije državljanstvo, pošto je to pravo limitirano na "slobodne bijele osobe i strance s afričkim podrijetlom", čime je poslan primjer Japancima koji su se željeli domoći te povlastice. Poruka koju taj zakon u suštini šalje jest da crnci i bijelci mogu dobiti državljanstvo, ali da azijati to ne mogu.⁴⁵ Još jedna od vladinih mjera koja je djelovala u sličnom smjeru svakako je i *Cable Act* iz 1922. godine koja je japanskim ženama udatim za američke državljanke oduzela pravo dobivanja državljanstva. Također, domaće žene koje bi se udale za *stranca bez prava na državljanstvo* gubile bi svoje državljanstvo.⁴⁶

Krivi pogledi koji su nastajali i širili se djelomično zbog čistih predrasuda, a djelomično zbog političko-ekonomskih interesa i medijskog utjecaja, doveli su do najvećeg represivnog elementa prema Japancima prije Drugog svjetskog rata. To je *Immigration Act* iz 1924. godine, a predstavlja pobjedu antijapanskih ekskluzionista i njihovih organizacija u

⁴² David Newert. 'Invasion': *Repeating History* [online], 2006. (preuzeto sa <http://dneiwert.blogspot.com/2006/05/invasion-repeating-history.html>, 14.08.2018.

⁴³ Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 36.

⁴⁴ New York Times "Says Agreement Fails to keep the Japanese Out: McClatchy Tells House Committee that Excursion Brides are now arriving" 10.02.1922. (preuzeto sa www.nytimes.com/1922/02/10/archives/says-agreement-fails-to-keep-japanese-out-mcclatchy-tells-house.html, 10.08.2018.)

⁴⁵ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002., str. 12.

⁴⁶ David K. Fremon., *The Internment of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996., str. 24.

SAD-u. Imigracija iz cijelog svijeta konstantno je burkala nacionalističke i ksonofobne osjećaje u američkom društvu u kojoj su tada rasizam, segregacija, *etnička higijena*, kao i eugenička razmišljanja zapravo bila donekle normalna, najviše na zapadu i jugu države. Takve okolnosti pritisnule su Kongres i zakon je donesen bez mnogo otpora. Njime su uvedene kvote i za europske države, dok je imigracija Japancima u potpunosti zabranjena.⁴⁷ Shodno imigracijskoj restrikciji, većina Japanaca u SAD je imigrirala u razdoblju od 1885. do 1924. godine, što se jasno vidi u tablici 1., a koliko su ti aktovi bili (ne)djelotvorni u razdoblju između *Gentlemanskog ugovora i Immigration Act-a*, zorno prikazuje graf na prilogu 4. (primjer *nevjesta sa slika*).

Nakon 1924. i do Drugog svjetskog rata, nisu donošeni novi zakoni koji bi imali represivni karakter prema Japancima. Svejedno, antijapanske aktivnosti su nastavile. Naprimjer, bilo je kontinuiranih pokušaja da se dijelu manjine koji ne ispunjavaju uvjete za državljanstvom (op.a. *Issei*) zabrani zapošljavanje u vladinim organizacijama i na javnim radovima te da im se zabrani rad u ribarskoj industriji u San Diegu i San Pedru.⁴⁸ Važno je napomenuti da diskriminacija nije bila pojava isključivo zapadne obale, već se javljala i u većini mjesta u koja su japanski imigranti stizali raditi. Primjerice, kao jeftina radna snaga često su odlazili u Ohio, gdje su uvjeti za posao bili loši do tolike mjere da su zbog manjka smještaja morali spavati na smjene. Kada bi odlučili posjetiti Salt Lake City radi zabave, u kazališta ili nisu puštani ili su morali sjediti na odvojenim balkonima.⁴⁹

Represivni zakoni koji su donešeni do 1924. godine izazvali su velike proteste iz Japana te dodatno osnažili strah od rata u američkoj javnosti. Kako je Japansko Carstvo postajalo još agresivnije nakon 1931., anksioznost je rasla. Tome su doprinjeli spomenuti događaji poput japanske invazije na Mandžuriju, japanskog izlaska iz Lige naroda, japansko kršenje sporazuma o jačanju vojne mornarice, potapanja američkog vojnog broda *Panay* gdje su poginula 2 američka vojnika, a ozlijeđeno ih 30, i slično. Naime, japanski vojni avion potopio je brod, iako je na njemu bila vidljivo istaknuta američka zastava. Incident je potaknuo brojne prosvjede i proteste diljem SAD-a, a u iznimno kratkom roku je stigla isprika iz Tokija.⁵⁰ Tijekom 1937., Japan je osvojio Peking, Tietnsin, Shanghai i Nanking. U

⁴⁷ Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 36.

⁴⁸ Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 36.

⁴⁹ Jon Thares Davidann, *Cultural Diplomacy in U.S. – Japanese Relations, 1919-1941*. New York: Palgrave Macmillan, 2007., str. 83.

⁵⁰ Jutarnji List, „*Vijest o potapljanju američke topovnjače Panay, potaknula je silni dojam i proteste u Sjedinjenim Državama.*“ 13.12.1937.

tom procesu, bombardiranja su zahvatila američke bolnice, misije i škole, dok je SAD pomagao Republici Kini svojim oružjem. Zločini koje su počinjavali japanski vojnici (Nanking, op.a) žestoko su odjeknuli u američkom javnom prostoru. Tome su doprinjeli i koraci američke vlade koja je zamrzнула svu japansku imovinu na svom teritoriju, počela podupirati i oružane snage Filipina te zabranila prometovanje japanskim brodovima kroz Panamski kanal. Također, nacistička Njemačka i fašistička Italija nisu nailazile na naročito dobar publicitet u SAD-u, a japansko pristupanje Trojnom paktu još je nastavilo degradaciju stavova o Japanu, a konzekventno i japanskim Amerikancima. Američka javnost je dočekala Drugi svjetski rat sa solidnom dozom zabrinutosti oko *žute opasnosti* s istoka, a samim time i s pitanjima oko lojalnosti Japanaca i njihovih potomaka na američkom tlu.

4. Napad na Pearl Harbor i konačna degradacija položaja Japanaca i njihovih potomaka u SAD-u

Napad na Pearl Harbor započeo je u zoru 07. prosinca 1941. Poginulo je oko 2400 američkih vojnika i mornara, napad je izvršen u 2 vala s ukupno 450 zrakoplova.⁵¹ Japanski gubici su gotovo zanemarivi, dok je s američke strane uništen veliki broj zrakoplova, brodova i nosača aviona. Napad je to koji je paralizirao američku pacifičku flotu i dopustio Japanu daljnje napredovanje u jugoistočnoj Aziji. U isto vrijeme Japanci su započeli napade i akcije na britanske posjede u Indokini i Malaji, Hong Kongu te Filipinima. Iznenadni napad japanske mornaričke i avionske flote na američku mornaričku bazu u havajskom arhipelagu tadašnjeg su američkog predsjednika Franklina Delana Roosevelta primorale da Kongresu predloži objavu rata službenom Tokiju. Predsjednik Roosevelt odmah je idućeg dana održao obraćanje naciji svojim govorom koji je ostao urezan u globalno pamćenje:

*Jučer, 7. prosinca 1941. godine, zloglasnog datuma koji će ući u povijest, SAD su iznenada napadnute od strane pomorskih i zračnih snaga Carskog Japana. Nije važno koliko će nam trebati da zaboravimo gorak okus invazije, američki će narod svojom snagom pravednika pobjeđivati do konačne pobjede!*⁵²

Zanimljivo je da su uz iznimno brzu ispriku japanske vlade, Amerikanci zaprimjeli veliki broj cvijeća, poruka i sl. od japanskog stanovništva, čime su američki čelnici u Washingtonu bili ugodno iznenađeni. (Takeo, *Demystifying*, 84.)

⁵¹ Isto, *Demystifying*, 228-236.

⁵² "A day that will live in infamy", FDR govor pred Kongresom 8.12.1941. (preuzeto sa <https://www.archives.gov>, 28.08.2018.)

Već pola sata nakon govora, Kongres je golemom većinom izglasao objavu rata Japanu, sa samo jednim glasom protiv.⁵³ Istog dana, identično čini i Velika Britanija. Tri dana kasnije Njemačka i Italija, poštujući jednu od klauzula pakta Sila Osovine, objavljuju rat SAD-u.

4.2. Javnost, mediji i propaganda

General DeWitt u svom *Final Report-u* prenio je stav velikog broja Amerikanaca: *Japanska rasa je neprijateljska rasa.*⁵⁴ Javno mišljenje o Japanu i Japancima nije moglo biti gore. Američki institut za javna mnijenja 1942. godine pod vodstvom dr. Georgea Galopa govori proveo je seriju anketa koje najjasnije prikazuju razinu hostilnosti prema japanskim Amerikancima. 1942., nakon evakuacije u logore, stanovnici zapadne obale iz saveznih država Oregon, Washington, Nevada, Arizona i Kalifornija u 97% slučajeva potpuno su podržavali relokacijski program, 2% bilo je protiv, 1% neodlučno. Samo 24% ispitanika u 5 država se izjasnilo da bi na kraju rata dozvolilo povratak Japanaca s američkim državljanstvom na pacifičku obalu, 31% da ne bi dozvolilo povratak nikome, dok je 16% bilo neodlučno. Nadalje, 69% ispitanika bilo je stava da ne bi zaposlilo japanske pomagače u kući poslije rata, dok je 58% ne bi kupovalo ili surađivalo s obrtima vlasnika japanskog podrijetla. Anketa provedena diljem države bila je tolerantnija, ali ne u velikoj mjeri. 35% ispitanika bi dopustilo vraćanje svih relociranih na zapadnu obalu, 26% bi to dopustilo samo američkim građanima, a 17% ne bi dopustilo nikome. Nakon 3 godine rata i 3 godine japanskog zatočeništva na teritoriju SAD-a, 1944. godine javno mišljenje dodatno je degradiralo. Na pitanje što bi učinili s Japanom nakon rata 33% smatralo je da bi država morala biti rascjepljena ili uništena kao politički entitet, 28% odabralo je strano nadgledanje i kontrolu, 8% reedukaciju i rehabilitaciju dok je 13% bilo za potpunu eksterminaciju svih Japanaca. Da bi se stvari stavile u kontekst, korisna je anketa koja je postavljala jednaka pitanja za Japan i Njemačku, tj. njihove stanovnike. Ispitanicima je postavljano pitanje o tome što misle u kojoj mjeri Japanci podržavaju ubijanje i izgladnjivanje zatvorenika. 63% smatralo je da podržavaju u potpunosti, 25% da djelomično, 2% uopće, a 4% da uopće nisu svjesni što se događa. U kontrastu, na isto pitanje za Njemce, samo 31% smatralo je da

⁵³ Takeo, *Demystifying*, 185-195.

⁵⁴ John DeWitt. *Japanese Evacuation from the West Coast 1942*. Washington: US Government Printing Office, 1943. (preuzeto sa <http://www.mansell.com>, 25.08.2018.)

podupiru ubijanje i izgladnjivanje u potpunosti, 51% da djelomično, 4% uopće i 8% da nisu svjesni što se događa.⁵⁵ U zadnjoj anketi vidljiva je posebna hostilnost prema Japancima koja je veća od one prema Njemcima. Razlozi za to su višestruki. Rasna različitost svakako igra ulogu, napad Japana na SAD također, a veća asimilacija, sličnost i mogućnost poistovjećivanja s Njemcima zasigurno.

Distinkcija između domaćih osoba japanskog podrijetla i Japanaca preko Pacifika nije bila izražena u Drugom svjetskom ratu, ali ni ranije. Zanimljivo je da neprijateljstvo prema cijeloj naciji nije doživjelo toliko plodno tlo kod Nijemaca i Talijana. Amerikanci su intelektualno i psihološki bili sposobni razdvojiti njemačku osobu i nacista, dakle nisu ih gledali kolektivno kao krivce za rat, iako su postojale organizacije poput *German American Bund* sa 30 000 članova koji su eksplicitno podupirali naciste i Hitlera prije Drugog svjetskog rata.⁵⁶ Razlika se vidi i u propagandi.

Razlika od propagande i retorike prije i poslije napada je u tome da se ratna propaganda oblikovala isključivo na principu širenja straha ili prikazivanja Japanaca kao direktne vojne prijetnje, dok su ekonomske i indirektno vojne prijetnje Japanskog Carstva (do tada ipak dominantne) donekle izbljebile i postale sekundarne. Japanci sada zaista postaju realnom i pravom prijetnjom izvana što je u neku ruku dalo kredibilitet ekskluzionističkim i nativističkim izjavama, političkim angažmanima i propagandnim aktivnostima prije rata čiji su tvorci sada s velikom sigurnošću i efektivnošću mogli tvrditi da su bili u pravu. Shodno tome, američki Japanci u javnom mnijenju zaista postaju prijetnjom koja je “tu” već tri generacije, što je izazvalo pravu histeriju.

Lynette Finch u svojoj knjizi *Psychological Propaganda: The War of Ideas on Ideas During the First Half of the Twentieth Century* definira propagandu kao “menadžment mišljenja i stavova sa direktnom manipulacijom putem socijalne sugestije”.⁵⁷ Propaganda protiv Japanaca bila je na prvi pogled direktna i jednostavna, no u svojoj suštini ona zapravo prenosi mnogo rasnih stereotipa koji su bili uvriježeni u američkom društvu. U periodu nakon Pearl Harbora, američka je vlada morala opravdati, potencirati i održavati podršku javnosti za nekoliko stvari: relokacije japanaca u logore, kupovinu vojnih obveznica, davanje sirovina za oružje, ulazak u rat, pozivanje na priključivanje vojsci i slično. Za potrebe rada, izdvojit ću nekoliko takvih koji se tiču amerikanaca japanskog podrijetla, direktno ili indirektno. Zapravo, može se zaključiti da gotovo svaki poster koji je na sebi spominjao Japan u bilo

⁵⁵ Arthur Feraru. “Public Opinion Polls on Japan” *Far Eastern Survey*. 19 (1950): 101-103.

⁵⁶ John Dower. *War without Mercy: Race and Power in the Pacific War*. New York: Pantheon, 1986., str. 79.

⁵⁷ Lynette Finch, “Psychological Propaganda: The War of Ideas on Ideas During the First Half of the Twentieth Century.” *Armed Forces & Society* 26 (2000): 368.

kojem kontekstu zahvaća i amerikance japanskog podrijetla, čemu u prilog ide činjenica da je prevladavala ogromna skepsa i nesigurnost prema tim ljudima za koje se nije sa sigurnošću tvrdilo (barem ne javno) da nisu špijuni ili petokolonaši. Prikaz Japanaca temeljen na mnogim stereotipima doprinio je degradaciji mišljenja o američkim japancima i dodatno ih odvojio od bijelačke većine, ali možda i uvjerio američku javnost da neljudsko postupanje prema neljudskim osobama može biti opravdano.⁵⁸

Vidljivo je to u prilogu 5., slici koja je počela cirkulirati nakon napada na Pearl Harbor 1942. godine. Cilj slike je da se cijela japanska nacija prikaže kao nemilosrdan, divlji i agresivan neprijatelj sa neljudskim ili životinjsko/zvjerskim fizičkim karakteristikama. On s leđa napada bijelu ženu, što aludira na nepošten potez na slabijeg protivnika, što bi u neku ruku trebalo opravdati nepripremljenost američke flote na Pearl Harboru. U posteru postoji jasna strategija širenja straha, prvotno opisanim demoniziranim prikazom Japanaca, ali i tamnim tonovima koji dominiraju crtežom. Vidljivi su i rasni stereotipi u žutoj boji kojom je prikazan japanski vojnik, za razliku od “prirodnije” boje kojom je prikazana Amerikanka. Taj kontrast između agresivnog i bespomoćnog, lijepog i ružnog, životinjskog i ljudskog potencira razliku između rasa i doprinosi alijenaciji Japanaca. Stvara se kontekst “mi protiv njih”, a zahvaljujući prikazu puno se lakše poistovjetiti s napadnutom američkom ženom.

Za primjer, Nijemci se u istim propagadnim kontekstima nisu prikazivali s animalnim oblicima, što u neku ruku dodatno dokazuje rasne stereotipe (prilog 6.). Bilo je mnogo antinijemačke propagande koja je prikazivala naciste u gaćama, kao luđake ili krvoločne ubojice, ali distinkcija od antijapanske je uvijek postojala.

Poster na prilogu 7.⁵⁹ prikazuje *Tokio Kida*, lika koji se pojavljivao na serijama propagandnih postera kompanije koja se bavila proizvodnjom aviona i željela natjerati ljude da ne bacaju otpad i razmišljaju o njegovoj reciklaži za vojne potrebe. Ni u ovom plakatu rasizam ne samo da se ne pokušava skriti, već se i naglašava. Rasni stereotipi o Japancima jasno su vidljivi i potencirani. Male škiljaste oči, veliki zubi sa naglašenim očnjacima, šiljaste uši stvaraju dojam neljudske tvorevine. Prenosi se i stereotip da su Japanci manje inteligentni što se vidi slinom koja neugledno curi iz usta i lošem engleskom na kojem je napisana poruka da bacanje dobrog i iskoristvog materijala ustvari pomaže Japancima.

⁵⁸ Alison Dundes Renteln, “A Psychohistorical Analysis of the Japanese American Internment”, *Human Rights Quarterly* 17, (1995): 618.

⁵⁹ How to Tell Japs from the Chinese, *Life Magazine*, 22.12, 1941.

22. prosinca 1941. magazin *Time* objavio je članak (prilog 8)⁶⁰ koji opisuje kako razlikovati Japanca od Kineza, koristeći bizarne opise i objektivizirajući obje rase. Japanci su i na slikama i u tekstu prikazani mnogo gore od Kineza. Na slikama se brzo uočava razlika u izrazima lica dviju osoba – Kinez je nasmijan (samim time pristupačniji, blaži i topliji) dok je Japanac mrkog izraza, tvrdih ekspresija i stisnutih usnica (time opasniji i autoritarniji). Tekst podupire sliku, opisujući Kineza kao javnog službenika što stvara pozitivnu sliku, prikazujući ga kao osobu koja pomaže društvu svojim radom u državnoj službi. Japanac je ratnik, što ga čini prijetnjom, opasnom osobom čiji je posao ubijanje. Gotovo identičnu stvar objavio je i danas popularni *Time Magazine* (prilog 9.)⁶¹, i to na isti datum. Naslov je još više sugerirao negativan stav prema Japancima – *How to tell your friend from the Jap.*

Pozivi na mirnoću bili su rijetki, ali su postojali. Primjerice, *People's World* je 2. veljače 1941. molio čitatelje da se odupru histeriji te da se prema svim Japancima, bili rođeni u SAD-u ili doseljenicima iz Japana, ponašaju s dignitetom i poštovanjem.⁶² S druge strane, *San Francisco Chronicle* je mjesec dana nakon napada na Pearl Harbor sarkastično upozorio čitatelje da prema Japancima ne koriste uvredljive epitete, nego da ih nazivaju *Japanazi* ili *Japaryans*.⁶³ *Los Angeles Times* objavio je između ostalog “*Zmija je uvijek zmija, gdje god se izleže – tako su Japanci japanskih roditalja uvijek Japanci – ne Amerikanci*. Ovom rečenicom opet se potvrđuje stav medija i javnosti o jednakosti cijele rase, neselektivnosti kod optužbi za napad. *LA Times* ih je optužio i za sabotazu: *Japanci poslali važne podatke u Tokyo, Peta kolona na obali*. Iste su novine pozivale i na relokacije: *Lincoln bi zatvorio Japance i Opasnost u prolongiranju micanja Japanaca*.⁶⁴

4.3. Zakonska i državna represija

Već od 7. prosinca 1941., Ministarstvo pravosuđa je organiziralo uhićenja 3000 osoba koje su bile smatrane opasnim strancima, a više od polovice bili su japanskog podrijetla. Taj dio uhićenika bio je angažiran u japanskim građanskim, poslovnim i religijskim organizacijama. Dokazi o bilo kakvim subverzivnim aktivnostima nisu predstavljali nužnost

⁶⁰ How to tell your friends from the Japs, *Time Magazine*, 22.12.1941.

⁶¹ Lawson Fusao Inada, *Only What We Could Carry: the Japanese American Internment Experience*. Berkeley: Heyday Books, 2000., str. 21.

⁶² Isto, 23.

⁶³ The Los Angeles Times, prosinac 1941. - veljača 1942. (preuzeto sa <https://www.nps.gov>, 19.08.2018.)

kod uhićenja. Rađeni su pretresi u svim japanskim organizacijama, obrtima i radnjama, uzimani popisi članova i dnevnici, a svaki muškarac koji je unatrag nekoliko godina boravio u Japanu, automatski je bio odvođen na ispitivanje. Uveden je policijski sat od 20:00, nisu smjeli putovati na relacije udaljenije od 8 kilometara, a zabranjeno im je i putovanje javnim prijevozom. Istovremeno, bankovni računi u svim poslovnicama japanskih banaka u SAD-u bili su zamrznuti, što je ostavilo Japance u SAD-u bez svojih municipalnih vođa i bez pristupa vlastitom novcu. Krajem siječnja 1942. mnogi od uhićenih Japanaca već su bili preseljeni u internacijske kampove u Montani, New Mexico i Sjevernoj Dakoti. Često njihove obitelji nisu imale nikakve informacije o tome gdje se nalaze, pošto je svaka komunikacija bila onemogućena. *Nisei* koji su se htjeli prijaviti za vojsku bili su odmah odbijeni, a oni koji su već u njoj bili, dobili su otpusnice. Bili su klasificirani sa oznakom IV-C, što je podrazumijevalo strane neprijatelje.⁶⁵ Ironija je bila u tome što oni nisu bili ni strani (druga generacija je imala američko državljanstvo), a još manje neprijatelji jer su se i ranije dobrovoljno prijavili u američku vojsku. Problem je, očito, bio u tome da izgledaju kao neprijatelj.

19. veljače 1942., otprilike 2 mjeseca nakon samog napada, predsjednik Roosevelt potpisao je izvršnu naredbu 9066. Ta je odluka, bez obzira na dugu i šaroliku povijest rasističkih politika i akcija unutar SAD-a, apsolutni presedan. Nikad u povijesti te države nije se dogodilo da toliki broj američkih državljana gubi građanska prava, imovinu i slobodu, a sve to *legalnim* putem i to bez ikakve osnovane sumnje ili suđenja. Pozadina donošenja te odluke ne može se pripisati samo ratnoj histeriji i paranoji, već kao produkt ustaljene diskriminacije i sentimenta, ranjivosti japanske manjine i političkim pritiscima koji su dolazili od afirmiranih nativističkih grupa i pojedinaca koji su podlegli histeriji. Naredba nije direktno spominjala američke Japance, ali je odredila određena područja na zapadnoj obali koja će spasti pod vojnu kontrolu “iz koje se neke ili sve osobe mogu isključiti ako će se to smatrati nužnim ili poželjnim”.⁶⁶ Područja koja su bila zahvaćena imala su signifikantan broj japanske manjine, tako da je odredba vojsci dala slobodne ruke da se oni odvoje, imali američko državljanstvo ili ne. Niti jedna osoba za vrijeme rata nije bila osuđena za špijunažu ili sabotazu.⁶⁷ Svejedno, nevini ljudi bili su izbacivani iz svojih domova i seljeni u relokacijske centre, i to uglavnom na period do završetka rata. 120 000 ljudi bez ikakve osobne analize bilo je raseljeno po kampovima po zabitima zapadnog i središnjeg SAD-a.

⁶⁵ David K. Fremon, *The Internment of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996., str., 27.

⁶⁶ Transkript Izvršne odredbe 9066 Franklina Delana Roosevelta, 19.02.1942. (preuzeto sa <https://www.ourdocuments.gov>, 18.08.2018.)

⁶⁷ Barbara Wyatt, ur. *Japanese Americans in WW2. U.S. Washington D.C.*: Department of the Interior, 2012., str. 57.

62% raseljenih bili su američki građani.⁶⁸ Velika razlika postoji u pristupu prema osobama njemačkog ili talijanskog podrijetla. Ukupni broj Nijemaca koji su relocirani je 11 000, a Talijana 2000, što nije ni približno japanskom broju. Nadalje, samo Japanci su bili relocirani u komplekse pod ingerencijom WRA, dok su europski doseljenici ili potomci ostali u privremenim sabirnim centrima gdje su čekali suđenje ili kraj istog. Japancima se nije sudilo. Također, za razliku od Japanaca, Nijemci i Talijani bili su pozivani individualno i niti u jednom trenutku nije postojala provedena inicijativa koja bi ih skupljala kolektivno.⁶⁹ Odluka vlade da se cijela populacija jedne rase (nacije) jednostavno relocira predstavlja jasnu sliku rasizma i ksenofobije u federalnoj politici za vrijeme rata. Na početku, relokacije su zamišljene kao dobrovoljne. Takva taktika naravno nije prošla, iako su tisuće Japanaca zaista dobrovoljno napuštale svoje domove kako bi dokazali lojalnost SAD-u. No, guverneri država u unutrašnjosti su za žestokom silinom odbijali primati Japance. Čelnik Wyominga rekao je da ako “*dovedete Japance u moju državu, obećavam vam da će visjeti sa svakog drveta*”. Slične reakcije došle su i iz Idaha: “*japanski Amerikanci će biti dobrodošli u Idaho samo ako će biti u koncentracijskim logorima pod vojnom prismotrom*”.⁷⁰ Slična metoda je i prevladala. Vojni tajnik Stimson nije želio izvlačiti toliku količinu vojnika koji će trebati za borbu da bi čuvala inače mirne građane. Izvršnom odlukom 9012 osnovana je tzv *War Relocation Authority*, entitet dezigniran posebno za relokacijske kampove. Vojska bi transportirala Japance do kampova, a tamo bi ih preuzimala WRA. Čelnik WRA, Milton Eisenhower (brat Dwighta Eisenhowera), zaključio je da se kampovi ljudima moraju pružati neku vrstu normalnog života, sa školama za djecu i poslovnima za odrasle.⁷¹ Japanci su se morali registrirati u lokalnim jedinicama gdje bi dobili svoje identifikacijske brojeve. Nakon toga vojska ih je vodila u centre za skupljanje gdje su bili zadržavani prosječno 100 dana⁷², odakle su slani u logore namijenjene za duže periode. Centri su zapravo bili civilni objekti koji su bili prenamijenjeni i često su se nalazili u dvoranama, trkalištima, crkvama i sličnim mjestima u urbanim sredinama. Logori su pak, s druge strane, bili namjenski građeni i nalazili su se u dubokoj unutrašnjosti na mjestima uglavnom ekstremnih vremenskih uvjeta poput planina ili pustinja, a kontrolirala ih je WRA (Prilog 10.). Bilo ih je ukupno 10 pod

⁶⁸ Jacobus tenBroek, Edward Barnhart, Floyd Mason. *Prejudice, War and the Constitution: Causes and Consequences of the Evacuation of the Japanese Americans in World War II*. Berkeley: University of California Press, 1970., str. 3.

⁶⁹ Stephen Fox, *America's Invisible Gulag: A Biography of German American Internment & Exclusion in World War II: Memory and History*. New York: Peter Lang, 2000., str. xvi.

⁷⁰ Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 3.

⁷¹ David K. Fremon, *The Internment of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996., str., 39.

⁷² Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 135.

jurisdikcijom, a nalazili su se u savezним državama Kalifornija, Idaho, Wyoming, Colorado, Utah, Arizona, Arkansas, kao što je vidljivo na karti u prilogu 9.

Uvjeti u logorima bili su loši, a prilikom relokacije Japanci su smjeli uzimati samo onoliko stvari koliko su mogli nositi. Bili su smješteni u primitivne, drvene, monotone i međusobno identične barake oko kojih su se nalazili stražarski tornjevi i ograde s bodljikavom žicom. Svejedno, Japanci su u njima razvili društveni život, djeca su pohađala škole, a čak su održavali i izbore za određene pozicije unutar kampa. Oni s državljanstvom mogli su se zaposliti, za što su dobivali male naknade i to s obzirom na vrstu posla. S obzirom na manjak radne snage izvan logora, dopuštali su se sezonski odlasci na rad na poljima. Uvjeti, kakvi god bili, ipak nisu bili usporedivi sa koncentracijskim logorima u kakvi su djelovali u Europi. Zabilježene su dvije žrtve, i to u pucnjavi u kampu Manzanar u Kaliforniji nakon prosvjeda zbog loših uvjeta. Većina kampova je bila napuštena do sredine 1945., a WRA se konačno raspustila početkom 1946. godine.⁷³

Kongres je relokacije opravdao izdavanjem Statuta koji je kaznenim djelom shvaćao sve povrede izvršne naredbe 9066, tj. svakim zadržavanjem Japanaca u vojnoj zoni. Ustavni sud je pak cijelu situaciju pravdao ratnim stanjem. Sve napravljeno je bez ijednog dokumentiranog čina spijunaže, sabotaže ili petokolonaške aktivnosti američkog građanina japanskog podrijetla ili pak Japanca u SAD-u koji nema pravo na državljanstvo. Ni jedna masovna ekskluzija ili detencija, u bilo kojem dijelu države, nije naređena protiv američkih državljana njemačkog ili talijanskog podrijetla. Takve mjere bile su puno individualnije i selektivnije nego one koje su nametnute etničkim Japancima. Također, postojala je velika razlika između stavova prema Nijemcima i Talijanima od onih prema Japancima. Kao prvo, rasne razlike bile su daleko manje. Drugo, europski su imigranti dolazili prije japanskih, pa su tako njihovi glavni predstavnici i vođe bili naturalizirani i imali državljanstvo, dok su predstavnici Japanaca bili Issei bez tog prava, a Nisei još nisu imali dovoljnu starosnu dob da bi preuzimali takve uloge, pošto je rijetko koji pripadnik te generacije tada bio stariji od 30 godina. Zanimljiv je primjer Joea DiMaggia, jednog od najpoznatijih igrača baseballa u tadašnjoj Americi, najvrijednijeg člana svjetskih prvaka *New York Yankeesa*. Zatvaranje njega ili njegove obitelji bilo bi apsolutno neamerički, pošto on zapravo i predstavlja neku vrstu nacionalnog heroja, iako je talijanskih korijena. Japanci takvu vrstu heroja nisu imali.

⁷³ Barbara Wyatt, ur. *Japanese Americans in WW2*, str. 57.

Nadalje, najutjecajnije organizacija Niseia *Japanese American Citizens League* nije napunila niti 5 godina postojanja.⁷⁴

Paranoja koja je uslijedila u javnosti nije bila neprirodna, ali nije niti bila ublažavana od vlade i njenih dionika. Na primjer, sam vojni tajnik američke Mornarice Frank Knox izjavio je da je Pearl Harbor *najefektivnija petokolonska akcija u ratu, osim one u Norveškoj*.⁷⁵ Takve izjave dodatno su doprinjele antijapanskim stavovima i histeriji. One su dale maha i senzacionalističkim novinskim naslovima kojima su ključne riječi postale “sabotaža”, “peta kolona”, “neizbježna invazija” i sličnima. Te informacije bile su krive, jer je i sama vojska bila svjesna da Japan jednostavno nema kapaciteta za opsežnu invaziju, već samo za “hit and run” napade poput onog na Pearl Harbor. I sama Vlada je bila svjesna da su njegove izjave netočne, ali nije poduzela apsolutno nikakve efektne mjere da bi promijenila javno mnijenje i smanjila paranoju.⁷⁶ Također, nakon najkrvavije pomorske bitke u povijesti, bitke na Midwayu, gdje je američka mornarica pobijedila japasku, američka vlada dobila je pouzdane informacije da Japan više nema niti teoretske šanse da pokuša neku vrstu invazije na kopneni SAD. Svejedno, proces evakuacije Japanaca sa zapadne obale nije zaustavljen, iako u punom smislu još nije ni počeo⁷⁷

Jedna od glavnih figura koja je doprinjela konfuziji nakon napada, ali koja je i sama podlegla histeriji, bio je general John L. DeWitt, zapovjednik novoosnovane *Zapadne obrane SAD-a*, idejni začetnik relokacija i jedna od odgovornih osoba koja je rukovodila relokacijama. Kao i mnogi, imao je povijest diskriminacije i rasističkog ponašanja prema svim amerikancima druge boje kože, čak i u vojnim okolnostima. Bila je to osoba koja je lako povjerovala u priču o sabotaži i subverziji, ali i neizbježnoj japanskoj invaziji. Bio je uvjeren da ako može kontrolirati svu civilnu aktivnost na zapadnoj obali, da može i spriječiti drugi napad. U svom izvješću iz 1943. pod nazivom *Final Report*, DeWitt tvrdi da su relokacije bile “vojna nužnost”. Tamo je citirao određene faktore koji su doprinjeli odluci o relokacijama poput signaliziranja s obale prema neprijateljskim podmornicama; oružje i nedozvoljeni predmeti koji su konfiscirani prilikom FBI racija na japanske obrte i domove, opasnosti koja prijete Japancima od ostale populacije; položaj japanskih etničkih Japanaca blizu vojno osjetljivih područja; veći broj japanskih organizacija na obali koje bi mogle biti poligoni pro-japanskih stavova i aktivnosti; prisutnost *Kibeia*, generacije koja se školovala u

⁷⁴ David K. Fremon, *The Internement of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996., str., 35.

⁷⁵ Ronald Takaki, *Remember Pearl Harbor and Learn* [online]. Los Angeles: The Los Angeles Times, 20.09.2001. (preuzeto sa: <https://articles.latimes.com/>, 28.08.2018.)

⁷⁶ Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 5.

⁷⁷ David K. Fremon, *The Internement of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996., str., 39.

Japanu.⁷⁸ Prva dva razloga predstavljaju vojni rizik. No, izvješća o obalnoj signalizaciji bila su istražena od strane Federalne komisije za komunikaciju, koja nije mogla identificirati čvrsti i dokazani slučaj takvih aktivnosti. Nadalje, oružja i nedopušteni predmeti bili su konfiscirani, ali to su bili predmeti koji ne odstupaju od normalnog ponašanja poput radija, metaka, džepnih noževa, kamera i slično. FBI je kod tih racija zaključio da nisu otkrili nikakve opasne osobe, a samim time i potvrdili da DeWittovi argumenti ne objašnjavaju vojnu ekskluziju.⁷⁹ Obavještajna izvješća FBI-a i Mornaričke obavještajne službe sugerirala su da Japanci ne predstavljaju prijetnju kod potpisivanja Odrredbe 9066 bila su ignorirana.⁸⁰ Te su organizacije u svakom slučaju imale materije za analizu, pošto su vršile prismostru nad japanskim zajednicama na Havajima i kopnu SAD-a još od početka 1930ih godina⁸¹, a mjesec dana prije napada na Pearl Harbor FBI je imao raciju kod japanskih vlasnika i obrtnika u Malom Tokyju u L.A., gdje su konfiscirali dnevnike i liste članova. Između ostalih, organizacije koje su bile pretraživane su i Japanska gospodarska komora i Centralna japanska udruga.⁸² Nadalje, Vlada je angažirala i posebnog istražitelja Curtisa Munsona čiji je zaključak, iako je tvrdio da je ogromna većina japanskih Amerikanaca lojalna državi, izjavio i da bi *brane mogle biti raznešene i pola Kalifornije ubijeno od žeđi*. Između ostalih, i DeWitt je čitao ovu analizu, a njega su opisivali kao *ludog nakon Pearl Harbora*. I sam je izjavio da je svjestan da nema dokaza za involviranost japanskih Amerikanaca u Pearl Harbor, ali *da pošto se sabotaža nije dogodila samo po sebi dokazuje da će se tek dogoditi*.⁸³ Nije bio jedini koji je podlegao hysteriji, ali je bio osoba na poziciji donošenja i provedbe velikih odluka. Konačno, može se zaključiti da je vlada bila svjesna manjka rizika na zapadanoj obali te tražiti razloge u drugim stvarima. Naravno, hysterija koja je vladala u tom periodu bila je izuzetno velika i nije čudno da su i političari postali njenim žrtvama. Svejedno, Nakano u svojoj knjizi *Japanese American Cultural Identity* tvrdi da je SAD relokacijama postigao dva cilja: doprinio “opravdavanju” ulaska u rat i maskirao svoje političke i ekonomske interese za japansku zemlju na zapadu države. Sličnu izjavu prenio je i *Washington Post* 1992. godine od Edwarda Ennisa, šefa *Jedinice za neprijateljske strance* za vrijeme relokacija. Ennis tvrdi da je i njegova jedinica obavijestila predsjednika da ne vjeruju

⁷⁸ John DeWitt. *Japanese Evacuation from the West Coast 1942*. Washington: US Government Printing Office, 1943. (preuzeto sa <http://www.mansell.com>, 25.08.2018.)

⁷⁹ Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 7.

⁸⁰ Wendy Ng, *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002., str. 28.

⁸¹ Tetsuden Kashima, “Custodial detention A-B-C list”. *Densho Encyclopedia*, 2014. (preuzeto sa <http://encyclopedia.densho.org>, 19.08.2018.)

⁸² David K. Fremon, *The Internment of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996., str., 27.

⁸³ Isto, str. 31.

da postoje potencijalni rizici vezani na Japance na obali te da nisu smatrali da te farmere treba micati. Tvrdi da je DeWitt oklijevao sa početkom akcije dok god nije bio siguran da ima političku podršku. Obavještajne službe su svoj stav zauzele, vojni krugovi su bili podijeljeni, ali politički krugovi su bili glavni advokati seljenja. Pogotovo, tvrdi, sindikati i udruge poljoprivrednika, koji su odlazili u Kongres i pritiskali u svom naumu da se Japanci relociraju. Na kraju, oni su dobili tada najkvalitetnije poljoprivredne površine, a samo 30% je Japancima kasnije vraćeno.⁸⁴

Vojna pravila uvedena su i na Havajima, gdje su svi stanovnici bili podložni restrikcijama kod putovanja, opće sigurnosti i u obliku policijskog sata. Japanske ribarice su zaplijenjene, a potencijalno opasni građani uhićeni. Tamošnja lokalna politika je zauzimala stav i pozivala na masovna uhićenja osoba japanskog podrijetla, no vojska je pružala otpor. Čak trećina havajske populacije trebala je po tome snositi posljedice, što je bilo previše za vojne i policijske kapacitete. Također, bili su važni i kao radna snaga. Na kraju, manje od 1500 od 150 000 ukupne populacije bilo je zadržano i poslano na kopneni dio SAD-a.⁸⁵ Bio je to veoma mali broj, ali broj koji dokazuje manjkavosti argumenata američke vlade kojima su opravdavali relokacije, pogotovo onih koji su sugerirali da Japanci predstavljaju veliku opasnost ako su locirani blizu vojnih i logističkih kompleksa američke vojske. Japanci na Havajima nalazili su se u upravo blizini najranjivije baze koja je već i bila veoma uspješno napadnuta.

⁸⁴ The Washington Post "Bitter Harvest", 2.2.1992. (preuzeto sa www.washingtonpost.com)

⁸⁵ Barbara Wyatt, ur. *Japanese Americans in WW2*, str. 39.

5. Zaključak

Diskriminacija koja se razvila u izraženi antijapanski sentiment u Drugom svjetskom ratu je vidljiva i može se zaključiti da zaista postoji evolutivni razvoj u tri faze od kojih svaka nadograđuje prethodnu s obzirom na okolnosti – bilo lokalne, nacionalne, međunarodne ili čak kombinacijom svih triju. Prva faza, do 1905. godine bila je odlikovana najprimarnijom vrstom antijapanskog sentimenta u kojoj su bili gledani sa zadržkom na temelju rase (ušli u već razvijene okolnosti rasističkih stavova prema Kinezima, tzv. *Žute opasnosti*), nakon čega počinju biti diskriminirani iz ekonomskih razloga i njihove efikasne poljoprivredne tehnike kojom su u kratkom roku postali konkurentnima.

Druga faza dobiva na svojoj kompleksnosti iz više razloga. Prvi je otvaranje nastavak rasta poljoprivrednih djelatnosti i početima otvaranja obrta čime se stvaranje određene financijske stabilnosti među japanskom zajednicom i njihovom tržišnom konkurentnošću. Drugi je pojačana imigracija na prijelazu stoljeća, a treći je jačanje Japana i njegova sve agresivnija militaristička politika koja je dvije države često uvlačila u bilateralne krize koje u američkoj javnosti nisu imale posebno dobar prijem. Time se položaj Japanaca u SAD-u zapravo konstantno pogoršavao (s iznimkom Prvog svjetskog rata kada su države završile na istoj strani sukoba). Za drugu fazu karakteristične su poruke koje svoje uzroke imaju u strahu od gospodarske konkurencije, ali ju potenciraju teorijama zavjera o civilnim i vojnim invazijama na SAD. Veliku ulogu tu imaju sindikati i organizacije čiji je broj bio velik, kao i broj članova. Redovno su među njima bile osobe utjecajne u politici i medijima, što im je djelovanje činilo efikasnijim i vidljivijim, što dokazuje i donošenje *Japanese Exclusion Act-a* 1924. godine, čime je zabranjena sva imigracija Japanaca u SAD, bez iznimke.

Treća faza predstavlja kulminaciju antijapanskog sentimenta i njegovih represivnih elemenata. Stavovi javnosti su nakon napada na Pearl Harbor, logično, dosegli svoje najnegativnije razine u povijesti. Konstantno su rasli još od kraja 19. stoljeća i nadograđivali se s obzirom na okolnosti koje su se s vremenom mijenjale. Nakon rasističkih stavova prema Japancima, straha i odbojnosti od drugačijeg i novog do otprilike 1905., preko diskriminacije kombinirane sa fobijom od konkurencije u poljoprivredi te gospodarskog i vojnog rasta Japana kroz početak 20. stoljeća, stigli su do potpuno neprijateljskog stava koji je i omogućio mjere teško provedive u bilo kojim drugim okolnostima. Nakon napada, prijašnja ksenofobija u društvu, čak i ako nije bila standard, postala je dominantna i prihvaćena ideologija među američkom nacijom. Relokacije 120 000 osoba od kojih su čak 62% bili američki građani daleko su najrepresivnija mjera ikad napravljena Japancima u SAD-u. Oduzeta su im sva

građanska prava, sloboda i imovina, a sve pod izravnom predsjedničkom naredbom. Da bi stvar bila gora, američka vlada je iz nekoliko izvora imala informacije da japanska manjina ne predstavlja sigurnosnu opasnost, niti je ijedan pripadnik bilo koje generacije Japanaca bio osuđen za ozbiljnu špijunažu ili sabotažu. Dakle, vojna ekskluzija i relokacija dokazano nisu imale sigurnosne podloge, što znači da razloge za takve postupke treba tražiti drugdje. Razlozi svakako nisu jednostavni, oni su dapače višedimenzionalni, slojeviti i čvrsto međusobno isprepleteni.

Može se izdvojiti pet specifičnih uzroka zbog kojih su japanski imigranti i njihovi potomci došli do pozicije u kojoj su se našli nakon Pearl Harbora. Kronološki prvi, uvriježen među domicilnim stanovništvom, je velika rasna distinkcija između Japanaca i bijelaca u SAD-u, razlika koja je čak i najgorljivijom željom za asimilacijom i preuzimanjem društvenih normi bila teško prevladiva. Asimilacija mora biti dvostrani proces, a kod Japanaca često nije bio ni jednosmjernan. Diskriminacija većine usporila je japansku želju za uklapanjem, pa su tako bili diskriminirani i društveno i ekonomski. Drugi je kulturološke naravi. To je njihova naglašena radna etika, koja je dovela Japance u fokus predrasuda i optužbi da krađu posao bijelcima. Japanci su bili većinom uspješni u djelatnostima koje su obavljali što je stvaralo animozitet u većinskoj populaciji, pogotovo onoj u sličnim sektorima djelatnosti. Primjerice, čak i kada su obrađivali nezahvalne poljoprivredne površine, njihovi su rezultati bili impresivni, da bi 1940. godine držali skoro 40% poljoprivredne proizvodnje u Kaliforniji. U mjestima gdje nisu predstavljali ekonomsku prijetnju poput Havaja, susretali su se s puno manje diskriminacije. Treći je razlog nepopularnost njihove zemlje porijekla, s kojom je SAD, s iznimkom Prvog svjetskog rata, od 1905. imao konstantno loše bilateralne odnose. Pošto je javnost vrlo ranjiva na takve i slične situacije, a predrasude naučena pojava koja se teško briše iz kolektivne svijesti, taj je razlog imao velik utjecaj na položaj Japanaca u SAD-u. Četvrti razlog zapravo objedinjuje sva tri prva pod kišobranom interesnih skupina koje su sustavno manipulirale činjenicama te političkim angažmanom i propagandom sa željom ispunjavanja svojih ciljeva usmjeravali javna mišljenja i zakone na štetu japanske manjine. Japanci su bili politički i društveno vrlo ranjiva skupina, gdje prva generacija nije imala pravo glasa, kao ni prilike za pravim političkim angažmanom, dok su *Nisei* i *Sansei* dolazili su do prava glasa tek u razdoblju od 1935.-1940. godine. To je interesnim skupinama omogućilo lakšu agitaciju kroz političko djelovanje, lakše sakupljanje političkih bodova te širenje takvih programa do razine gdje su sve političke opcije, kroz vrijeme, sličnu retoriku u

svom djelovanju više ili manje adaptirale.⁸⁶ Peti je svakako uzavrela ratna histerija nakon Pearl Harbora i ona predstavlja konačnu kulminaciju antijapajskog sentimenta i represivnih elemenata. Iako se može tvrditi da bez napada na Pearl Harbor i histerije u javnosti koja je uslijedila, relokacije Japanaca vrlo vjerojatno se ne bi dogodile, teško je sa bilo kakvom sigurnošću tvrditi da do njih ne bi došlo bez animoziteta nastalog prije rata. Nepobitna je činjenica da su Japanci u SAD-u bili žrtve društvene, ekonomske i pravne diskriminacije kroz gotovo čitavo razdoblje do 1945. godine. Shodno tome, u pravnom i društvenom smislu, Japanci su početak rata dočekali u vrlo ranjivoj poziciji, što je zasigurno olakšalo provedbu relokacije. Može se reći i da je raniji animozitet barem djelomično utjecao na donošenje Odredbe 9066 i na mnijenja američkih građana, ali teško je egzaktno procijeniti u kojoj je to bilo mjeri. Svejedno, pozicija u kojoj su se Japanci nalazili u prvoj polovici 20. stoljeća u mnogočemu podsjeća na mnoge procese integracija manjina u 21. stoljeću, ali i upozorava na ozbiljne posljedice koje u sličnim okolnostima mogu nastati.

⁸⁶ Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982., str. 5.

6. Summary

This paper discusses the broader context of the anti-japanese sentiment in the United States during World War II. More precisely, it examines the evolution of animosity in public and legal terms which culminated after the attack on Pearl Harbor. It traces the development of discrimination from first immigrations took place at the end of 19th century and divides it into 3 periods.

First one lasts until 1905., the second one from 1905. – 1941. while the last period took place until the end of WW2. All three periods had their own characteristics and causes, while every period evolves from the previous one with repression growing accordingly. Culmination with legalized discriminatory repression in form of the Roosevelt's *Executive Order 9066* which had approximately 120 000 people of Japanese ancestry relocated and incarcerated on U.S. soil.

The progress of discrimination is viewed through various sources. First, propaganda activity and its exigency character, depending on the period, legislative decisions with constant declining tolerance towards the Japanese and lastly the anti-japanese organisations who successfully and progressively made the Japanese' situation worse throughout the first half of 20th century.

7. Bibliografija

7.1. Knjige

Davidann, Jon Thares. *Cultural Diplomacy in U.S. – Japanese Relations, 1919-1941*. New York: Palgrave Macmillan, 2007.

Dower, John W. *War without Mercy: Race and Power in the Pacific War*. New York: Pantheon, 1986.

Fox, Steven, *America's Invisible Gulag: A Biography of German American Internment & Exclusion in World War II: Memory and History*. New York: Peter Lang, 2000., str. xvi.

Fremon, David K. *The Internment of Japanese Americans in United States History*. Springfield: Enslow, 1996.

Gulick, Sidney. *Anti-Japanese War-scare Stories*. New York: Fleming H. Revell, 1942.

Gutiérrez, David G. *Walls and Mirrors: Mexican Americans, Mexican Immigrants, and the Politics of Ethnicity*. Los Angeles: University of California Press, 1995.

Inada, Lawson Fusao. *Only What We Could Carry: the Japanese American Internment Experience*. Berkeley: Heyday Books, 2000., str. 21.

Kathleen R. Arnold, ur. *Anti-Immigration in the United States: A Historical Encyclopedia*. Westport: Greenwood Press, 2011.

Ng, Wendy. *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002.

Robinson, Greg. *By Order of the President: Fdr and the Internment of Japanese Americans*. Cambridge: Harvard University Press. 2001.

Rogers, Daniel. *The Politics of Prejudice: The Anti-Japanese Movement in California and the Struggle for Japanese Exclusion*. Berkeley: University of California Press, 1997.

Takeo, Iguchi. *Demystifying Pearl Harbor: A new perspective from Japan*. Tokyo: International House of Japan, 2010.

Wollenberg, Charles. *All Deliberate Speed: Segregation and Exclusion in California Schools, 1855–1975*. Berkeley: University of California Press, 1976.

Wyatt, Barbara, ur. *Japanese Americans in WW2. U.S. Washington D.C.*: Department of the Interior, 2012.

Yamato, Sharon, ur. *Personal Justice Denied*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1982.

7.2. Izvori

Asiatic Exclusion League, *Proceedings*. San Francisco, 1910. 13-14. (preuzeto sa <http://moses.law.umn.edu>, 13.08.2018.)

Forty-seventh Congress Session. Chinese Exclusion Act, 4.5.1882. (preuzeto sa: <http://legisworks.org>, 05.08.2018.)

Forty-third Congress Session. Chap. 141. An act supplementary to the act in relation to immigration. 3.3.1875. (preuzeto sa: <http://legisworks.org>, 05.08.2018.)

DeWitt, John. *Japanese Evacuation from the West Coast 1942*. Washington: US Government Printing Office, 1943. (preuzeto sa <http://www.mansell.com>, 25.08.2018.)

Harper's Weekly, "For Heavens Sake, don't Embarrass the Administration!". New York: 10.11.1906. (preuzeto sa: <https://archive.nytimes.com>, 10.08.2018.)

Hold: Re-Elect James D. Phelan predizborni poster, 1920. Cornell University Library Digital Collections (izvor: <https://digital.library.cornell.edu>, 12.08.2018.)

How to Tell Japs from the Chinese slika, *Life Magazine*, 22.12, 1941. (preuzeto sa <http://digitalexhibits.wsulibs.wsu.edu>, 19.08.2018.)

Karl Koehler, Victor Ancona. This is the Enemy propagandni poster, 1943. (izvor: <https://artifactsjournal.missouri.edu>, 19.08.2018.)

Keep America White, James D. Phelan, 1920. University of San Francisco Library (izvor <https://myusf.usfca.edu>, 12.08.2018)

Los Angeles Times "*Labor Unions Thugs Started Jap Scare*," 6.12.1906. (preuzeto sa www.newspapers.com 04.08.2018.)

New York Times "*Says Agreement Fails to keep the Japanese Out: McClatchy Tells House Committee that Excursion Brides are now arriving*" 10.02.1922. (preuzeto sa <https://www.nytimes.com>, 10.08.2018.)

Organized Labor, "Asiatic Coolie Invasion.", 21. travanj 1906. (preuzeto sa <http://www.sfmuseum.net/>, 01.08.2018.)

Roosevelt, Franklin, "A day that will live in infamy" (govor pred Kongresom) 8.12.1941. (preuzeto sa <https://www.archives.gov>, 28.08.2018.)

Sunday Herald, "*Not Race, Labor Question*". Boston, 16. lipanj 1907. (preuzeto sa <http://www.sfmuseum.org>, 30.07.2018.)

Tokyo Kid propagandni poster, 1942. (izvor: <https://artifactsjournal.missouri.edu/>, 19.08.2018.)

Transkript Izvršne odredbe 9066 Franklina Delana Roosevelta, 19.02.1942. (preuzeto sa <https://www.ourdocuments.gov>, 18.08.2018.)

„Vijest o potapanju američke topovnjače Panay, potaknula je silni dojam i proteste u Sjedinjenim Državama.“ 13.12.1937. *Jutarnji list*.

7.3. Članci

Alison Dundes Renteln, “A Psychohistorical Analysis of the Japanese American Internment”, *Human Rights Quarterly* 17, (1995): 618.

Aoki, Keith, “No Right to Own?: The Early Twentieth-Century “Alien Land Laws” as a prelude to Internment”. *Boston College Third World Law Journal*, Vol. 19, Br. 5 (1998): 37-92.

Buell, Raymond Leslie, “The Development of the Anti-Japanese Agitation in the United States”. *Political Science Quarterly*, Vol. 37, Br. 4 (1922): 605-638

Feraru, Arthur. “Public Opinion Polls on Japan” *Far Eastern Survey*. 19 (1950): 101-103

Fynch, Lynette, “Psychological Propaganda: The War of Ideas on Ideas During the First Half of the Twentieth Century.” *Armed Forces & Society* 26 (2000): 368.

Newton Lynch, Robert, “The Development of the Anti-Japanese Movement” u *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 93, Br. 1., (1921): 47-50

TenBroek, Jacobus, Edward Barnhart, Floyd Mason. *Prejudice, War and the Constitution: Causes and Consequences of the Evacuation of the Japanese Americans in World War II*. Berkeley: University of California Press, 1970.

7.4. Članci s interneta

Blair, Doug. *The 1920 Anti-Japanese Crusade and Congressional Hearings*. [online]. Seattle: University of Washington, 2006. (preuzeto http://depts.washington.edu/civilr/Japanese_restriction.html , 20.07.2018.)

Newert, David. *'Invasion': Repeating History* [online], 2006. (preuzeto sa <http://dneiwert.blogspot.com/2006/05/invasion-repeating-history.html>, 14.08.2018.)

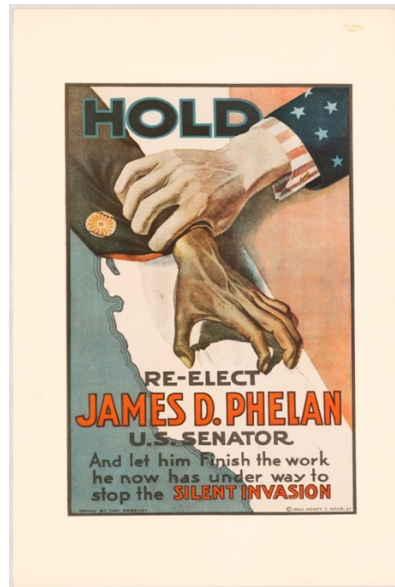
Ronald Takaki, *Remember Pearl Harbor and Learn* [online]. Los Angeles: The Los Angeles Times, 20.09.2001. (preuzeto sa: <https://articles.latimes.com/2001/sep/30/opinion/op-51602>, 28.08.2018.)

Tetsuden Kashima, "Custodial detention A-B-C list" [online], 2014. Densho Encyclopedia, (preuzeto sa http://encyclopedia.densho.org/Custodial_detention/_A-B-C_list/, 19.08.2018.)

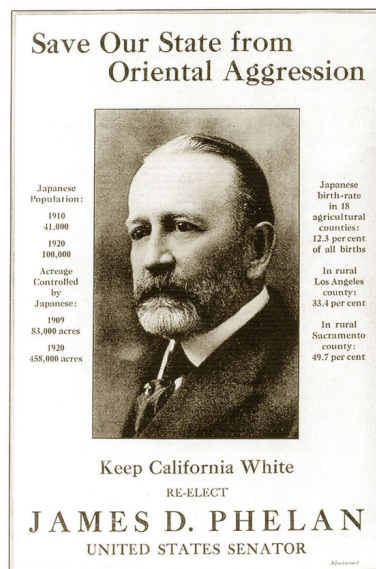
7.5. Prilozi

Godina	Ukupno SAD	Ukupno Japanaca	Kalifornija	Oregon	Washington	Havaji
1890	62,947,714	2,039	1,147	25	360	12,610
1900	76,212,168	85,716	10,151	2,501	5,617	61,111
1910	92,228,531	152,745	41,356	3,418	12,929	79,675
1920	106,021,568	220,596	71,952	4,151	17,387	109,274
1930	123,202,660	278,743	97,456	4,598	17,838	139,631
1940	132,165,129	285,115	93,717	4,071	14,565	175,905

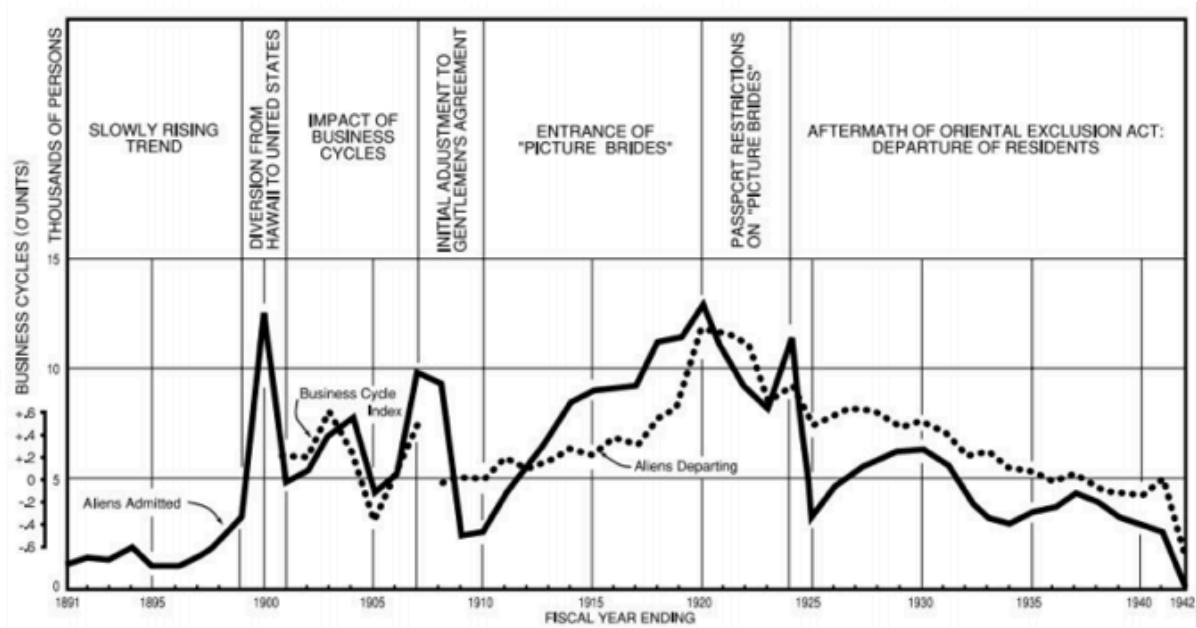
Prilog 1. Populacija Japanaca u Sjedinjenim Američkim Državama od 1880. do 1940. godine (Ng, Wendy. *Japanese-American Internment During World War II*. Westport: Greenwood Press, 2002.)

Prilog 2. Hold: Re-Elect James D. Phelan, 1920. (izvor: Cornell University Library Digital Collections (preuzeto sa: <https://digital.library.cornell.edu/catalog/ss:19343554>, 12.08.2018.)

Prilog 3 Keep America White, James D. Phelan, 1920. (izvor: (preuzeto sa: https://myusf.usfca.edu/sites/default/files/ASUSF_Resolution_16-17-01_Renaming_Phelan_Residence_Hall_0.pdf, 12.08.2018)

Prilog 4. – Graf fluktuacije u japanskoj imigraciji povezane s restrikcijama i radnim mjestima u SAD-u

Prilog 5. *This is the enemy* poster (izvor: <https://artifactsjournal.missouri.edu>, 19.08.2018.)

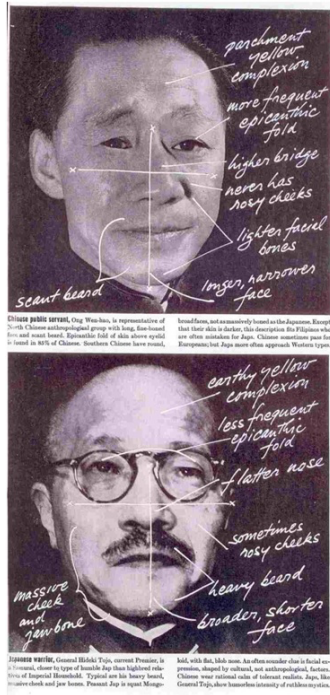
Prilog 6. This is the enemy propagadni poster (izvor: Karl Koehler, Victor Ancona, 1943.)

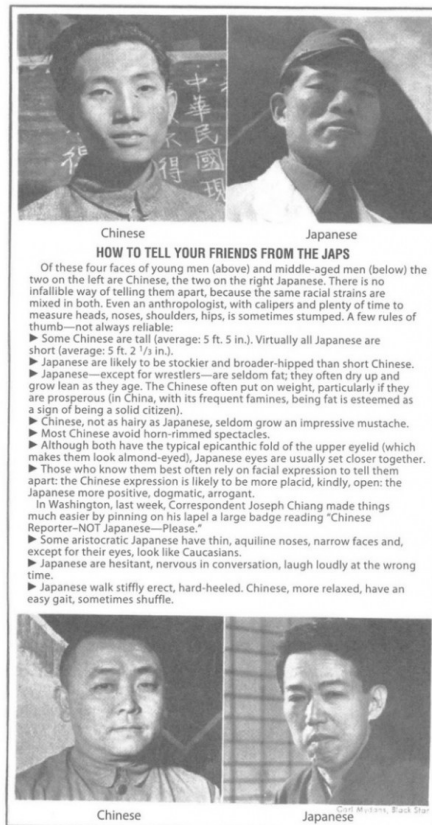
Prilog 7. *Tokio Kid*⁸⁷⁸⁸ (Tokyo Kid propagadni poster iz 1942. (preuzeto sa <https://artifactsjournal.missouri.edu>, 19.08.2018.)

⁸⁷ Tokyo Kid propagadni poster iz 1942. (preuzeto sa <https://artifactsjournal.missouri.edu>, 19.08.2018.)

⁸⁸ The Tokyo Kid, *Time Magazine*, 15.6. 1942.

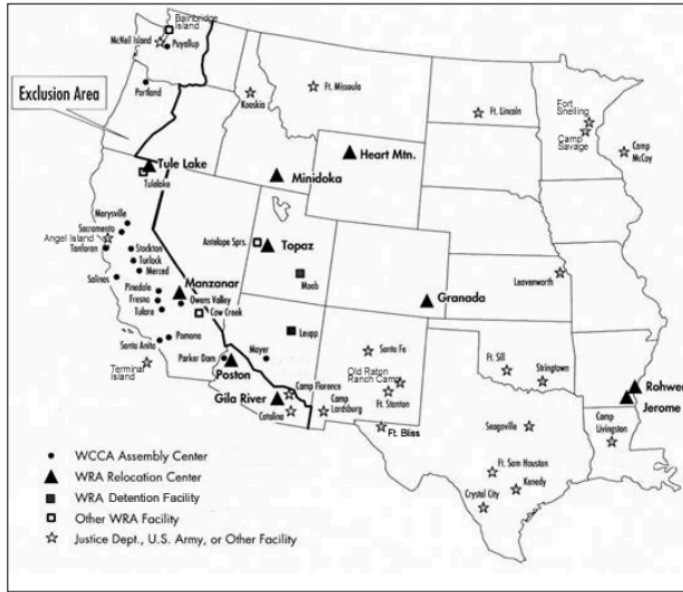

Prilog 8. Članak u magazinu *Life* (izvor: Life Magazine, 22.12.1941..)

Time magazine explains how to make arbitrary racial distinctions, 1941.

Prilog 9. How to tell your friends from the Japs, Time Magazine, 22.12.1941

Prilog 10. Relokacijski kampovi diljem SAD-a